

Kommunledningsförvaltningen
Daniel Nilsson
0171-626289
daniel.nilsson@enkoping.se

Kommunstyrelsen

Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att:

1. anta långsiktig ekonomisk plan 2023-2032 enligt förslag daterat 2023-08-10.

Ärendet

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade i januari 2022 att uppdra till kommunledningsförvaltningen att ta fram ett förslag på en långsiktig ekonomisk plan för Enköpings kommun under 2022. I november 2022 beslutade kommunstyrelsen att förlänga uppdraget till september 2023.

Syftet med en långsiktig ekonomisk plan är att skapa ett underlag som beskriver den förväntade utvecklingen i kommunen på längre sikt. Planen ska utgöra ett underlag för politiska beslut och ska ligga till grund för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner. I planen fastställs långsiktiga ekonomiska mål för kommunen, vilket ger kommunen möjlighet och förutsättningar att göra kloka framtida prioriteringar.

Utifrån kommunledningsförvaltningens ursprungliga förslag till innehåll har följande förändring skett.

- Den långsiktiga ekonomiska planen omfattar kommunen. I den fortsatta utvecklingen av planen kan hela kommunkoncernen inkluderas för att omfatta fler delar av den kommunala verksamheten.
- Den långsiktiga ekonomiska planen fokuserar på befolkning och demografi, samhällsekonomi, kompetensförsörjning samt ekonomiska analyser och långsiktiga mål. I den fortsatta utvecklingen av planen kan koncernövergripande strategiska verksamhetsområden beskrivas utifrån förväntad utveckling. Dessa områden kan exempelvis vara utbildning, översiktsplan och bostadsförsörjning. Genom att inkludera strategiska

verksamhetsområden i den långsiktiga ekonomiska planen kommer fler dimensioner att kunna tillföras i analysen.

- Mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning kvarstår enligt nu gällande beslut (KS2013/332) i väntan på riksdagen beslut om de ändringar om resultatutjämningsreserven som föreslås i propositionen Effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner (2022/23:119).

Kommunledningsförvaltningens bedömning

Kommunledningsförvaltningen bedömer att förslaget till långsiktig ekonomisk plan är en viktig förutsättning för en hållbar ekonomi på längre sikt i och med identifierade framtida utmaningar, exempelvis med en åldrande befolkning. Lika viktigt är det att planen vidareutvecklas med strategiska verksamhetsområden och omfattar även kommunens bolag och räddningstjänsten för att tillföra fler dimensioner i analysen. En förutsättning för en sådan vidareutveckling är att kommunen behöver öka sin förmåga att samla data, omvärldsbevaka, analysera och dra slutsatser på kort och längre sikt.

Ekonomiska konsekvenser

Den långsiktiga ekonomiska planen innehåller tre långsiktiga mål som rör soliditet, självfinansieringsgrad och resultat. Med fastslagna långsiktiga ekonomiska mål ökar förmågan till en långsiktig hållbar ekonomi. De långsiktiga ekonomiska målen ska fungera som ledstjärnor för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Ärendet föranleder inga sociala eller miljömässiga konsekvenser.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, daterad 2023-08-10

Rapport Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032, daterad 2023-08-10

Rapport Finansiell profil Enköpings kommun 2020–2022

Daniel Jansson-Hammargren
Kommundirektör
Enköpings kommun

Daniel Nilsson
Ekonomichef
Enköpings kommun

Beslutet skickas till:

Kommunens förtroendevalda revisorer, för kännedom

Samtliga nämnder, för kännedom

AB Enköpings hyresbostäder, för kännedom

ENA Energi AB, för kännedom

Kommunalförbundet Räddningstjänsten Enköping-Håbo, för kännedom

Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032

Enköpings kommun, 2023-08-10

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning.....	5
Vision och mål	5
Vision	5
Mål	6
Bakgrund	7
Metod	7
Utveckling.....	8
Regional och lokal utveckling	8
Befolkning och demografi.....	9
Befolkningsprognos.....	9
Befolkningsprognosens delar	10
Födda och avlidna	11
In- och utflyttade	11
Migration	12
Bostadsbyggande	12
Demografi	13
Demografisk försörjningskvot	15
Kompetensförsörjning	17
Samhällsekonomi.....	18
Konjunktur	18
Arbetsmarknad.....	19
Finansiell profil.....	21
Ekonomisk analys.....	22
Intäkter	22
Skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella bidrag	22
Riktade bidrag från statliga myndigheter	23
Taxor och avgifter.....	24
Kostnader	24
Personalkostnader	24
Avskrivningar	25
Finansiella kostnader	25

Resterande kostnader	26
Investeringar	26
Lånebehov	27
Låneskuld	27
Resultat	28
Långsiktiga ekonomiska mål.....	29

Sammanfattning

Avsikten med en långsiktig ekonomisk plan är att skapa ett underlag som beskriver den förväntade utvecklingen i kommunen på längre sikt. Planen ska vara ett underlag för politiska beslut och ska ligga till grund för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner. I planen fastställs långsiktiga ekonomiska mål för kommunen, vilket ger kommunen möjlighet och förutsättningar att göra kloka framtida prioriteringar. De ekonomiska målen ska fungera som ledstjärnor för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner.

I denna första version av långsiktig ekonomisk plan är fokus på befolkning och demografi, samhällsekonomi, kompetensförsörjning samt ekonomiska analyser och långsiktiga mål. I den fortsatta utvecklingen av planen kan koncernövergripande strategiska verksamhetsområden inkluderas, vilket kommer att ge fler dimensioner i analysen. I denna version ingår inte de kommunala bolagen, räddningstjänsten och stiftelserna.

Enköpings kommun ligger geografiskt fördelaktigt i en region med bland annat hög befolkningstillväxt, arbetskraft i världsklass och högkvalitativ infrastruktur. Kommunen har sedan i mitten av 2010-talet fram till 2021 haft en hög befolkningstillväxt på mellan 1,2–2,7 procent. Under 2022 bromsade tillväxten in något och landade på 0,8 procent. Den senaste prognosen visar att tillväxten kommer att öka gradvis fram till 2026 och från 2027 kommer ökningstakten ligga på i genomsnitt 1,5 procent fram till 2040. Detta innebär ett ökat antal invånare och en förändrad demografisk fördelning jämfört med idag. Det kommer att resultera i stora möjligheter och samtidigt stora utmaningar för Enköpings kommun.

En stor utmaning som de flesta kommuner redan har idag, och som kommer att bli mer tydlig framöver, är kompetensförsörjningen. Konkurrensen mellan kommuner, regioner, staten och andra sektorer kommer att bli större ju äldre befolkningen blir samtidigt som befolkningstillväxten är förhållandevis låg. Ska Enköpings kommun kunna behålla en god kvalitet på service och tjänster till invånarna behöver kommunen som arbetsgivare tänka nytt, då fler medarbetare inte kommer att vara en realistisk lösning på längre sikt.

Efter pandemin återhämtade sig svensk ekonomi relativt fort till samma nivå som innan. Våren 2022 skakade kriget i Ukraina om den globala och svenska ekonomin rejält med historiskt snabba prisökningar och räntehöjningar. Sverige befinner sig under första halvåret 2023 i en lågkonjunktur men den verkar inte bli så djup och långvarig som de flesta hade räknat med. Redan 2024 gör flera prognosmakare bedömningen att inflationen är tillbaka på en normal nivå kring 2 procent och BNP växer återigen. Lågkonjunkturrens effekt på arbetsmarknaden har hittills inte varit påtaglig. Sveriges kommuner och regioner (SKR) bedömer att arbetslösheten kommer att öka närmaste åren och först 2026 vara tillbaka på samma nivå som 2022.

I en tillväxtkommun som Enköpings kommun är det inte ovanligt att investeringar är höga under en period och likaså att låneskulden ökar. Investeringar i Enköpings kommun har varit på en hög nivå under 2010- och 2020-talet. Låneskulden har under perioden ökat till 1 615 miljoner kronor i slutet av 2022. Mellan 2020–2022 ökade låneskulden med 550 miljoner kronor trots goda resultat.

Det är dock viktigt att kommunen vid en tidpunkt börjar att amortera på låneskulden, vilket endast kan ske med goda resultat.

Baserat på antagandena om kommunens intäkter, kostnader och investeringar under 2023–2032 visar de prognostiserade resultaten stora underskott. Underskotten förklaras av att intäkterna från skatt, utjämning och bidrag är lägre än kommunens nettokostnader. I genomsnitt uppgår intäkterna till 3,9 procent per år medan nettokostnaderna uppgår till 5,1 procent per år. En stor del av de högre nettokostnaderna förklaras av flera stora investeringsprojekt på kort tid, som kräver extern finansiering då goda resultat inte räcker till. Det innebär ökade ränte- och driftkostnader.

För att Enköpings kommun ska uppnå en hållbar ekonomi behöver intäkterna öka och/eller nettokostnaderna minska över tid. Förutsättningarna ökar genom att ta hänsyn till följande tre långsiktiga ekonomiska mål för kommunen:

- Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser stärks till över 30 procent 2032.
- Låneskulden för den skattefinansierade verksamheten ska minska fram till 2032 jämfört med utgången 2022.
- En årlig resultatnivå på minst 3,5 procent som andel av skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag i genomsnitt för perioden 2023–2032.

Inledning

En långsiktig ekonomisk plan med ett perspektiv på tio år skapar goda förutsättningar för att kunna möta kommunens tillväxt och samtidigt leverera service och tjänster med hög kvalitet. Det ger även kommunen större möjlighet att hantera demografiska förändringar och eventuella konjunktursvängningar. En god ekonomisk hushållning är en förutsättning för att kunna förverkliga Enköpings kommuns vision.

Enligt kommunens senaste befolkningsprognos beräknas befolkningen öka från 47 848 invånare år 2022 till över 55 000 invånare år 2032, vilket motsvarar en ökning med 15 procent. Samtidigt visar prognosen att den demografiska sammansättningen av befolkningen också kommer att förändras. Allt fler lever allt längre och det är de äldsta åldersgrupperna som procentuellt sett kommer att öka mest.

En hög befolkningstillväxt innebär stora möjligheter för en kommun, men också stora utmaningar. Med en befolkningsökning ökar skatteintäkterna, men även behovet av investeringar i kommunala verksamheter. Det är därför viktigt att Enköpings kommun kan möta framtida service- och investeringbehov och samtidigt skapa ekonomiska förutsättningar för det.

Vision och mål

Vision

I april 2013 beslutade kommunfullmäktige om en vision för år 2030. Kommunens vision lyder:

”Enköping är inspirerande med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag. Självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och en hållbar omvärldsaktör.”

Visionen består av tre inriktningar; självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och hållbar omvärldsaktör.

Självklar livskvalitet – Enköping ger dig som kommuninvånare bästa möjliga livskvalitet oavsett ålder. En trygg ålderdom och omvårdnad med kvalitet är självklar. Som invånare är du dessutom delaktig och upplever att du har inflytande över kommunens utveckling. Tack vare en dynamisk samverkan mellan utbildning och arbetsliv kan du dessutom ständigt vidareutvecklas.

Ett entreprenöriellt förhållningssätt genomsyrar det livslånga lärandet och eftersom Enköping är en del av en större kunskapsregion, ges möjlighet till utbildning i eller nära kommunen. Livskvaliteten berikas och stärks dessutom av jämställdhet, mångfald och en god integration.

Attraktivast i regionen – Enköpings samhällsbyggande inkluderar självklart en hållbar miljö och energi. Dina behov som kommuninvånare, under olika faser i livet, är utgångspunkt för attraktiva boendeformer i hela kommunen. Vår infrastruktur är väl utbyggd och tillgänglig för alla.

Kommunen erbjuder ett rikt och kreativt kultur- och fritidsliv med många spännande mötesplatser, både för dig som invånare och för besökare. Dessutom ger vårt kulturlandskap och våra besöksmål

en ständigt ökande ström av besökare till vår sjudande och aktiva landsbygd. Enköpings välkänt goda företagsklimat gör oss till en självklar plats för etablering, drift och utveckling av företag.

En hållbar omvärldsaktör – Kommunen har minsta möjliga klimatpåverkan lokalt, regionalt, nationellt och globalt. Vi gör detta genom att hushålla med jordens resurser och driver även högklassiga miljöprojekt.

Enköping har ett öppet förhållningssätt till övriga världen och samverkar naturligt, både globalt, inom EU och i vår närhet.

Mål

Kommunens vision förtydligas bland annat genom kommunfullmäktiges långsiktiga plan som sträcker sig över en fyraårsperiod, till exempel 2019–2023. I den långsiktiga planen definieras kommunens verksamheter genom sex uppgifter.

Kommunens sex uppgifter:

- Skapa förutsättningar för delaktighet i samhällsutvecklingen och tilltro till demokratin.
- Skapa förutsättningar för ett livslångt lärande.
- Skapa förutsättningar för att leva ett självständigt liv.
- Skapa förutsättningar för gemenskap, aktiviteter och upplevelser.
- Skapa förutsättningar för en hållbar och trygg livsmiljö.
- Skapa förutsättningar för ett mångfasetterat näringsliv och en bred arbetsmarknad.

Inom de sex uppgifterna formuleras verksamhetsmål för fyraårsperioden med tillhörande indikatorer. I kommunfullmäktiges långsiktiga plan beslutas även medarbetarmål och finansiella mål över perioden. De finansiella målen bryts ned till årliga mål i kommunfullmäktiges årliga budgetbeslut, så kallad årsplan.

Utifrån kommunfullmäktiges långsiktiga plan och årsplaner utformar respektive nämnd motsvarande inom sitt ansvarsområde.

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommuner ha en god ekonomisk hushållning. God ekonomisk hushållning innebär att ekonomi och verksamhet styrs på både kort och lång sikt. En förutsättning är att varje generation står för sina egna kostnader, annars drabbas kommande generationer. För

att nå en god ekonomisk hushållning krävs en långsiktigt hållbar ekonomi, att resurserna används för rätt ändamål och på ett effektivt sätt.

Syftet med en långsiktig ekonomisk plan är att öka långsiktigheten och helheten (för kommunkoncernen) i planeringen och styrningen. Planen ska beskriva den förväntade utvecklingen i kommunen på längre sikt, vara ett underlag för politiska beslut samt ligga till grund för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner. Den långsiktiga ekonomiska planen uppdateras i regel som ett underlag till kommunfullmäktiges långsiktiga plan, det vill säga vart fjärde år.

I den långsiktiga ekonomiska planen fastställs långsiktiga ekonomiska mål för kommunen och de ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenserna beskrivs, vilket ger kommunen möjlighet och förutsättningar att göra framtida prioriteringar.

Metod

Ekonomi och kvalitetsavdelningen på kommunledningsförvaltningen har genomfört arbetet med den långsiktiga ekonomiska planen utifrån underlag från förvaltningar, bolag, statliga myndigheter och andra intresseorganisationer.

Prognosen för intäkter och kostnader för perioden fram till 2032 baseras på underlag från SKR och kommunens egna antaganden, vilket anges i respektive avsnitt.

Utveckling

Den första versionen av den långsiktiga ekonomiska planen fokuserar på befolkning och demografi, samhällsekonomi, kompetensförsörjning samt ekonomiska analyser och långsiktiga mål. I den fortsatta utvecklingen av planen kan koncernövergripande strategiska verksamhetsområden beskrivas utifrån förväntad utveckling. Dessa områden kan exempelvis vara utbildning, översiktsplan och bostadsförsörjning. Genom att inkludera strategiska verksamhetsområden i den långsiktiga ekonomiska planen kommer fler dimensioner tillföras i analysen.

I denna version av långsiktig ekonomisk plan ingår inte de kommunala bolagen, räddningstjänsten och stiftelserna. I den fortsatta utvecklingen av planen kan hela kommunkoncernen inkluderas för att omfatta fler delar av den kommunala verksamheten.

Regional och lokal utveckling

Befolkningen i Stockholm-Mälarenregionen (Stockholms län, Gävleborgs län, Södermanlands län, Uppsala län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län) uppgick till 4,4 miljoner invånare 2021 och är en av Europas snabbväxande regioner. I den regionala utvecklingsplanen för Storstockholmsregionen (RUF5 2050) beräknas befolkningen i regionen öka till cirka 5,7 miljoner 2050.

I Mälardalsrådets rapport Systemanalys från 2020 framgår att Stockholm-Mälardalen rankas återkommande som en av världens mest attraktiva storstadsregioner när det gäller livskvalitet, jämställdhet, demokrati och säkerhet. Regionen är synonymt med en arbetskraft i världsklass och en högkvalitativ infrastruktur och har en stark ställning vad gäller kunskaps- och företagsklimat.

Som en del av Stockholm-Mälardalen kommer också Enköpings kommun att växa och utvecklas. Kommunens översiktsplan för 2030 är en del av en långsiktig strategisk planering och utveckling gällande kommunens mark- och vattenanvändning. I översiktsplanen anges sex utvecklingsstrategier som tillsammans ska leda till en positiv utveckling av kommunens tätorter och landsbygd samtidigt som höga natur- och kulturvärden bevaras.

Översiktsplanen består av sex utvecklingsstrategier:

- Vidareutveckla kommunens mindre orter.
- Bygg vidare på den traditionella strukturen.
- Främja en levande landsbygd.
- Förstärk utvecklingen i kollektivtrafiknoder.
- Vidareutveckla kommunens identitet som Mälarkommun.
- Ta vara på och utveckla kommunens attraktivitet.

För närvarande pågår ett arbete i kommunen med att ta fram en ny översiktsplan som planeras vara klar i slutet av 2024.

Befolkning och demografi

Befolkningsprognos

Befolkningsprognosen är en central del i kommunens planering och resursfördelning av service och tjänster till kommunens invånare. Behovet av service och tjänster varierar mellan olika åldersgrupper. Det är därför betydelsefullt att förstå hur de olika åldersgrupperna förändras över tid.

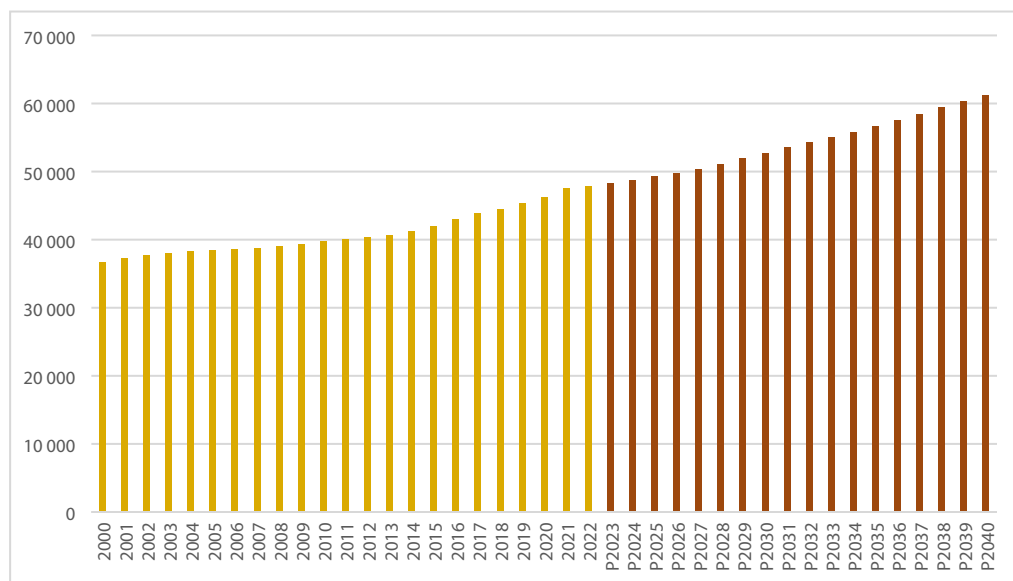
Kommunens prognos utgår ifrån befolkningen uppdelad på åldrar i ettårs-klasser med utgångsläge vid det senaste årsskiftet. Vidare bygger prognosen på antaganden om hur befolkningen flyttar, föder barn och avlider baserat på de senaste årens utveckling för kommunen. En viktig faktor för prognosen är också antagandet om antalet färdigställda bostäder under prognosperioden. Osäkerheten i prognosen ökar med tiden då prognosen sträcker sig under en lång period.

I slutet av 2022 uppgick befolkningen i kommunen till 47 848 invånare, vilket är en ökning med drygt 7 500 personer sedan 2013 och motsvarar en befolkningsökning med i genomsnitt 1,7 procent årligen. Den senare delen av perioden har haft en starkare befolkningsökning än i början av perioden. Tillväxttakten bromsade in rejält under 2022 till 0,8 procent vilket är den lägsta befolkningsökningen sedan 2013.

Befolkningen antas fortsätta öka under det kommande decenniet, bland annat som en effekt av bostadsbyggande. Kommunen har omfattande planer på bostadsbyggande och ett stort antal

bostäder väntas bli färdigställda under prognosperioden. Under 2027 beräknas folkmängden bli över 50 000 invånare och i slutet av 2039 pekar prognosen på att folkmängden kan stiga över 60 000.

Diagram 1. Befolkningsutvecklingen i Enköpings kommun, utfall 2000–2022 och prognos 2023–2040

Källa: SCB, Enköpings kommun

Befolkningsprognosens delar

I avsnittet redogörs för befolkningsprognosens olika delar; födda och avlidna samt in- och utflyttade.

Tabell 1. Utvecklingen av födda och avlidna samt in- och utflyttade, prognos 2023–2032

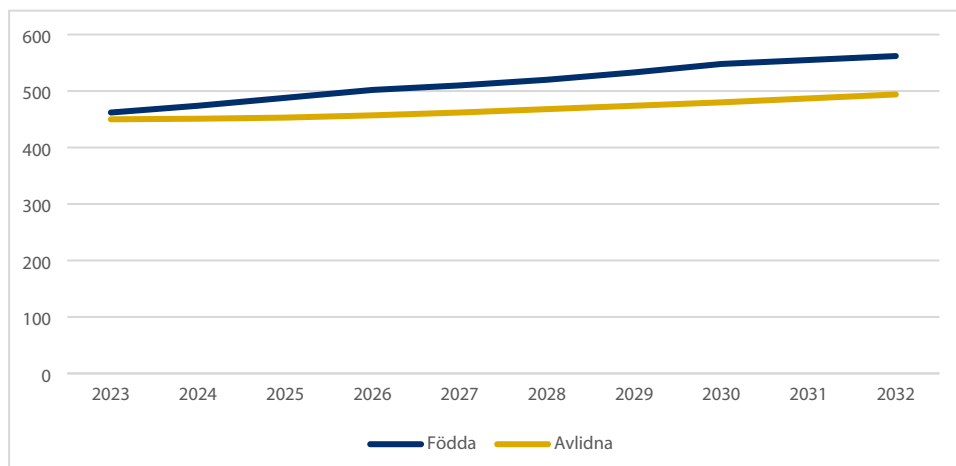
År	Folkmängd	Födda	Avlidna	Födelse-netto	Inflyttade	Utflyttade	Flyttnings-netto	Befolknings-ökning
2023	48 215	462	450	12	2 793	2 437	356	368
2024	48 737	474	451	23	2 939	2 441	498	521
2025	49 247	488	453	35	2 936	2 460	476	511
2026	49 750	502	457	45	2 937	2 479	458	503
2027	50 377	510	462	48	3 078	2 498	580	628
2028	51 092	520	468	52	3 193	2 529	664	716
2029	51 891	533	474	59	3 309	2 569	740	799
2030	52 699	548	480	68	3 357	2 616	741	809
2031	53 494	555	487	68	3 390	2 663	727	795
2032	54 236	562	494	68	3 382	2 709	673	741

Källa: Enköpings kommun

Födda och avlidna

Antalet födda beräknas öka i något högre takt än antalet avlidna under prognosperioden. Det bidrar till att födelsenettet ökar under perioden från 12 personer 2023 till 68 personer 2032.

Diagram 2. Utvecklingen av födda och avlidna, prognos 2023–2032

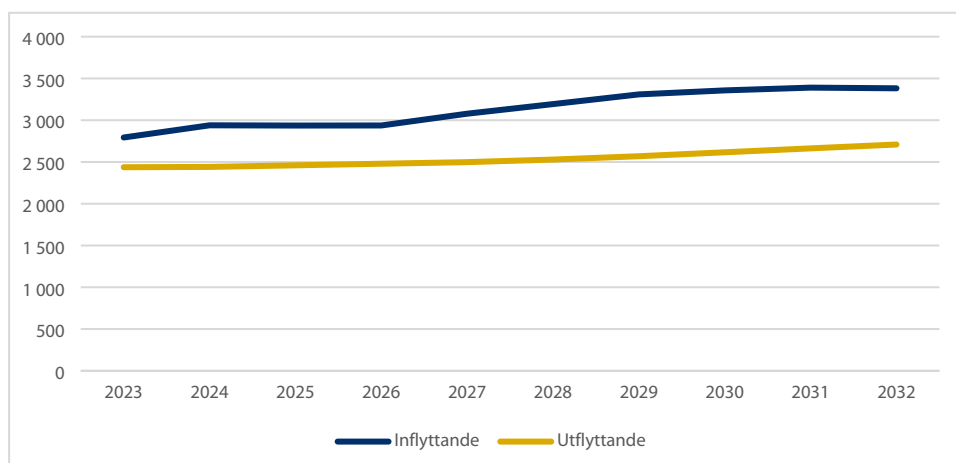

Källa: Enköpings kommun

In- och utflyttade

Antalet inflyttade beräknas öka under 2023 och 2024 för att sedan vara oförändrade under åren 2025 och 2026. Från 2027 till 2031 bedöms antalet inflyttade öka återigen och minska marginellt 2032. Antalet utflyttade beräknas däremot stadigt öka fram till prognosperiodens slut. Ökningstakten för antalet inflyttade är högre än för antalet utflyttade under perioden. Flyttningsnettot per år beräknas därmed öka med 89 procent mellan 2023 och 2032, från 356 personer till 673 personer.

Diagram 3. Utvecklingen av in- och utflyttade, prognos 2023–2032

Källa: Enköpings kommun

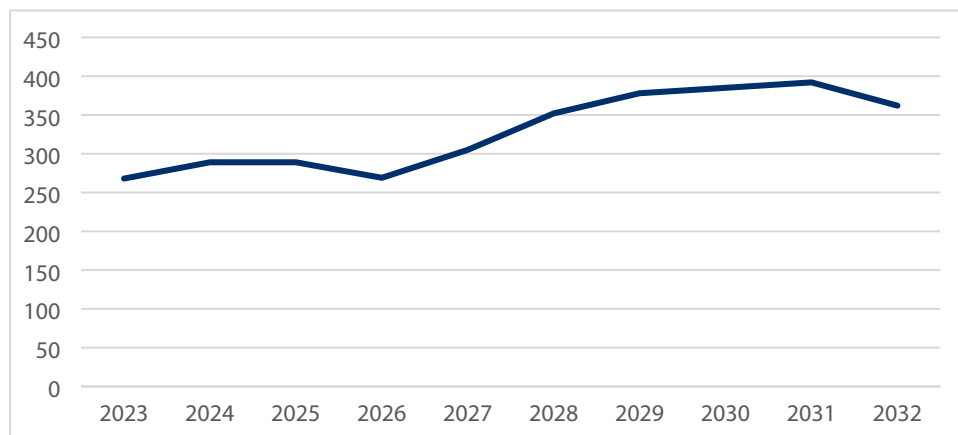
Migration

I befolkningsprognosen ingår inga antaganden för större förändringar i in- och utvandring från Sverige.

Bostadsbyggande

Antalet färdigställda bostäder beräknas ligga på samma nivå 2024 och 2025 för att sedan sjunka tillbaka något 2026. Från 2027 beräknas bostadsbyggandet öka stadigt fram till 2031. Ökningen av färdigställda bostäder under prognosperioden gäller främst bostadsrätter och hyresrätter men även småhus. Under prognosperioden beräknas i genomsnitt 329 bostäder färdigställas per år.

Diagram 4. Antal färdigställda bostäder, prognos 2023–2032

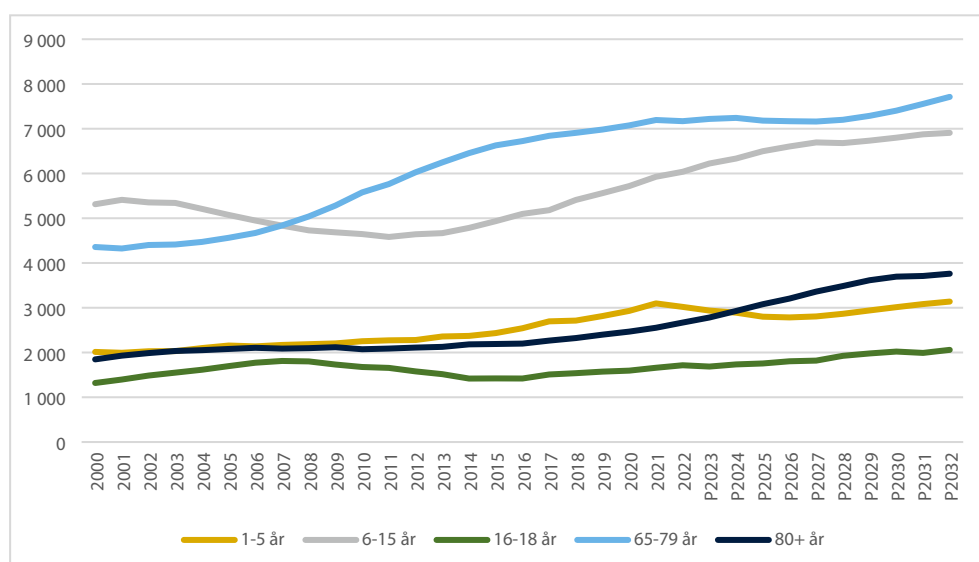

Källa: Enköpings kommun

Demografi

Kommunal service och tjänster nyttjas mer av vissa åldersgrupper, exempelvis barn och unga i förskola och skola och äldre i behov av äldreomsorg. I diagram 5 visas utvecklingen för befolkningsgrupperna med störst behov av välfärdstjänster under perioden 2000 till 2032.

Diagram 5. Utvecklingen av vissa åldersgrupper, utfall 2000–2022 och prognos 2023–2032

Källa: SCB, Enköpings kommun

Befolkningsutvecklingen varierar i de olika åldersgrupperna, men sammansättningen i befolkningen väntas i det stora hela likna sammansättningen som kommunen hade 2022.

Det finns en åldersgrupp som utmärker sig särskilt fram till 2032 och det är 80+ år som växer betydligt snabbare än övriga åldersgrupper. Gruppen förväntas öka med 41 procent fram till 2032 och öka från 6 till 7 procent som andel av befolkningen. Nyfödda och ungdomar i gymnasieåldern väntas också öka i högre takt än befolkningen i stort, en ökning med 20 procent.

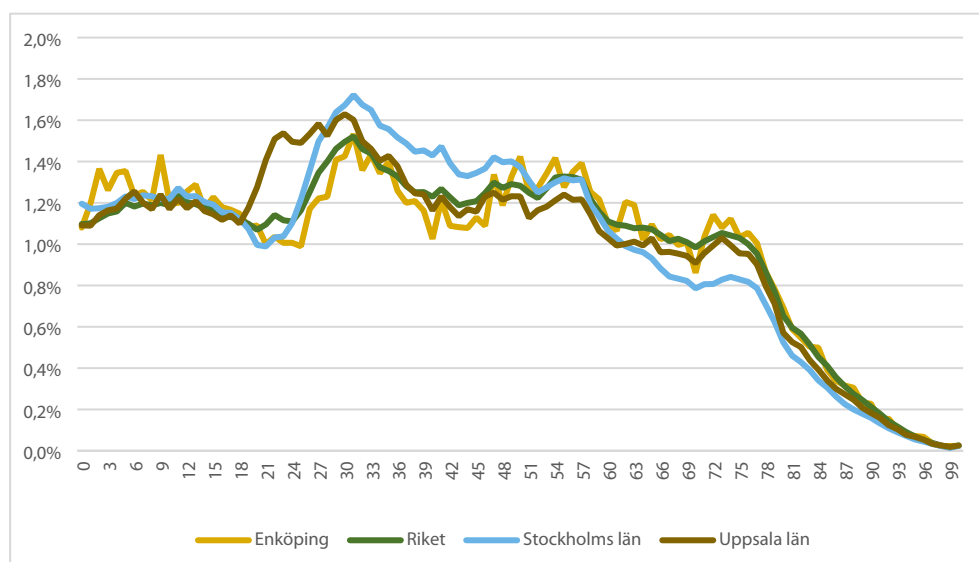
Tabell 2. Utvecklingen av åldersgrupper från 2022 till 2032

Åldersklasser	2022	2032	Förändring	Förändring	2022	2032
	(utfall)	(prognos)			(utfall)	(prognos)
	Antal	Antal	Antal	Procent	Andel	Andel
0 år	482	580	98	20%	1%	1%
1–5 år	3 019	3 138	119	4%	6%	6%
6–15 år	6 038	6 908	870	14%	13%	13%
16–18 år	1 715	2 059	344	20%	4%	4%
19–64 år	26 756	30 076	3 320	12%	56%	55%
65–79 år	7 169	7 712	543	8%	15%	14%
80+ år	2 669	3 761	1 092	41%	6%	7%
Totalt	47 848	54 234	6 386	13%	100%	100%

Källa: SCB, Enköpings kommun

Som presenteras i diagram 6 har Enköpings kommun en högre andel barn än riket, Stockholms län och Uppsala län, liksom en högre andel i vissa åldrar mellan 50 och 76 år. Däremot är gruppen 20–49 år något mindre i Enköpings kommun än riksgenomsnittet. Den stora skillnad som finns mellan Enköpings kommun och Uppsala län i åldrarna 20–30 år beror i huvudsak på antalet studenter vid Uppsala universitet.

Diagram 6. Befolkning per årsklass, utfall 2021

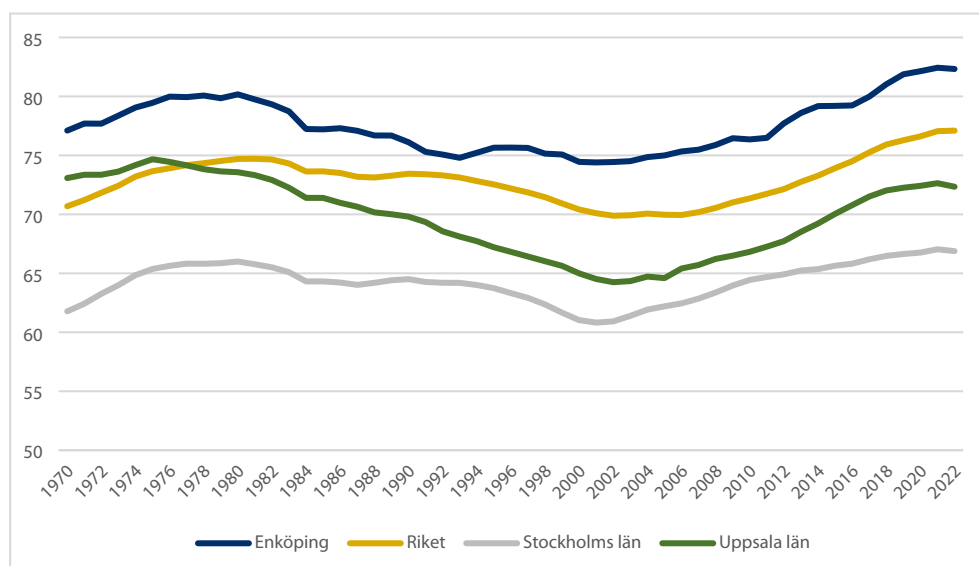
Källa: SCB

Demografisk försörjningskvot

Den demografiska försörjningskvoten är ett mått för att beskriva åldersstrukturen i en kommun. Så kallade icke-produktiva grupper i befolkningen jämförs med så kallade produktiva grupper och ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det positivt att ha en låg försörjningskvot. Ju högre tal detta mått visar (kvot) desto tyngre är försörjningsbördan för de som befinner sig i produktiva grupper. Dessa grupper kan konstrueras på olika sätt, men ofta räknas barn och unga 0–19 år, samt de som är äldre än 65 år, som icke-produktiva i befolkningen. Den produktiva gruppen är den åldersgrupp där andelen förvärvsarbetare i regel är hög, i denna jämförelse 20–64 år.

I diagram 7 visas den demografiska försörjningskvoten mellan 1970 och 2021 för Enköpings kommun, riket, Stockholms län och Uppsala län. Mellan 1990 och 2010 hade Enköpings kommun en försörjningskvot på runt 75 men i början av 2010-talet har försörjningskvoten stadigt ökat och 2021 uppgick den till 82. Det innebär att på 100 personer i de mest förvärvsaktiva åldrarna 20–64 år finns det 82 personer som är yngre eller äldre. Jämfört med riket, Stockholms län och Uppsala län är försörjningskvoten i Enköpings kommun högre och har varit så sedan 1970.

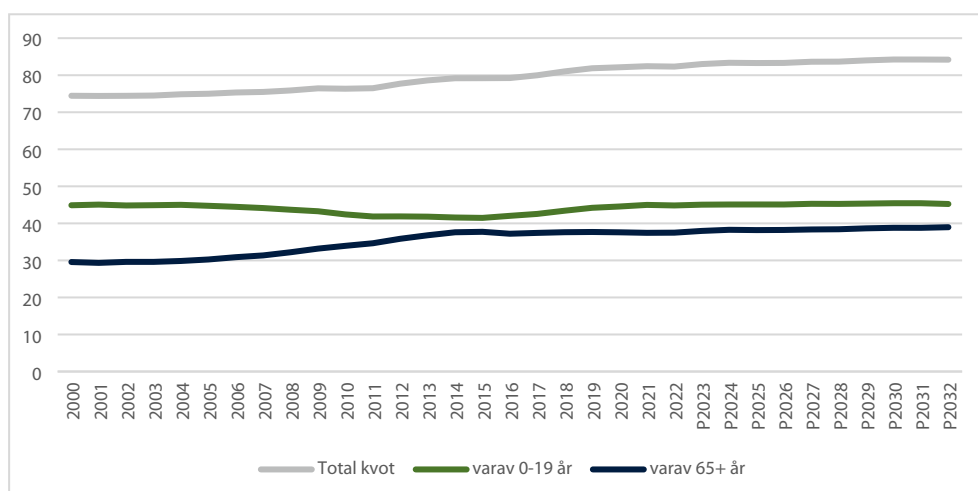
Diagram 7. Demografisk försörjningskvot per 100 invånare 1970–2022

Källa: SCB

Som presenteras i diagram 8 väntas den demografiska försörjningskvoten i Enköpings kommun att fortsätta öka till 84 under 2032. Det är huvudsakligen äldre 65+ som bidrar till den ökade försörjningskvoten då kvoten för barn och unga 0–19 år är relativt konstant under prognosperioden.

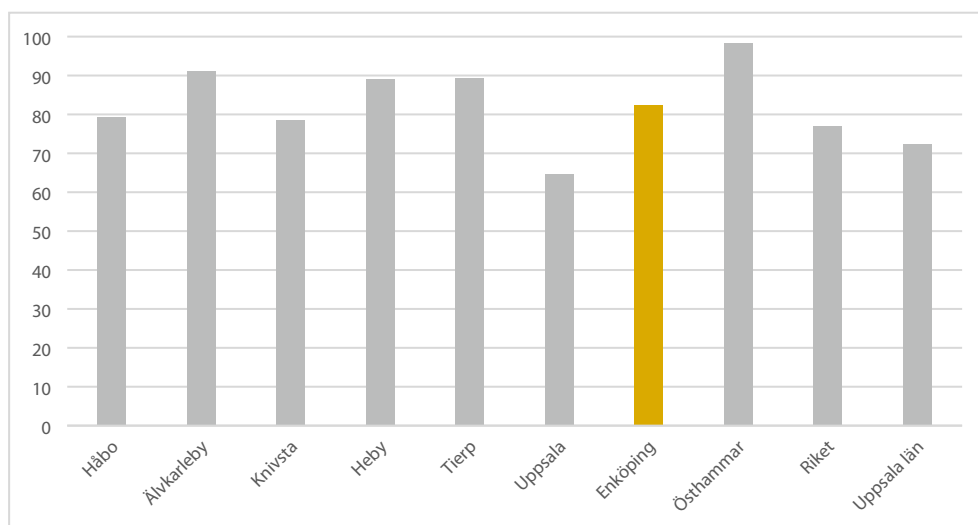
Diagram 8. Demografisk försörjningskvot per 100 invånare fördelat på yngre och äldre, utfall 2000–2022 och prognos 2023–2032

Källa: SCB, Enköpings kommun

I jämförelse med andra kommuner i Uppsala län ligger den demografiska försörjningskvoten i Enköpings kommun i paritet med Håbo kommun och Knivsta kommun. Uppsala kommun sticker ut i jämförelse med länets kommuner med en demografisk försörjningskvot på 65.

Diagram 9. Demografisk försörjningskvot per 100 invånare i kommuner i Uppsala län, Uppsala län och riket 2022

Källa: SCB

Försörjningskvoten påverkar en kommuns ekonomi och en förbättrad kvot skapar förutsättningar för att upprätthålla en långsiktigt hållbar ekonomi och samtidigt kunna leverera service och tjänster med hög kvalitet. En förbättrad försörjningskvot kan till exempel ske genom att personer jobbar en längre tid. Andra faktorer som en kommun kan påverka är exempelvis att matcha arbetslösa med utbildning till bristyrken, vilket generar fler arbetade timmar.

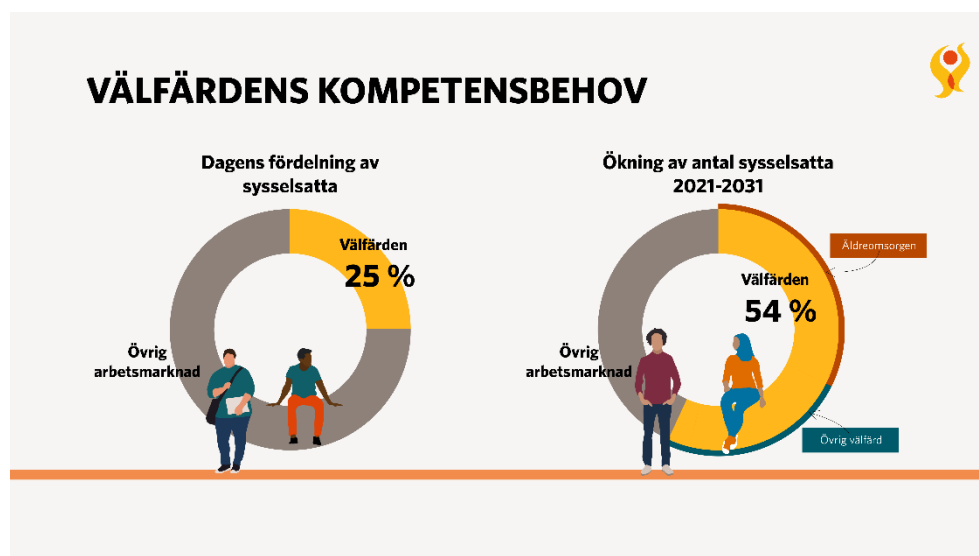
Det kommunalekonomiska utjämningsystemet beaktar bland annat en kommuns demografiska sammansättning. Enköpings kommun tar del av utjämnningen på grund av sin befolkningsstruktur. Syftet med utjämningsystemet är att skapa likartade ekonomiska förutsättningar att erbjuda likvärdig service för invånare, oberoende av förhållanden som är svåra för kommunen att påverka.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning kommer att bli en allt större utmaning när befolkningsstrukturen förändras och behoven för kommunala tjänster och service ökar. Enligt SKR kommer sysselsättningsökningen inte att räcka till för att täcka de ökade personalbehoven som finns i offentlig sektor och näringslivet. För kommunsektorn är behovet särskilt fokuserat till äldreomsorgen. Det finns också ett matchningsproblem på arbetsmarknaden där den lediga arbetskraftens kompetens inte motsvarar den som de lediga jobben kräver.

Bristen på arbetskraft kommer att öka och bli än mer omfattande såväl inom offentlig sektor som i näringslivet. SKR:s beräkningar visar att omkring 54 procent av den ökade sysselsättningen fram till 2031 behövs i kommuner och regioner, givet oförändrad personaltäthet och ökade demografiska behov. Idag arbetar cirka 25 procent av arbetskraften i välfärden. Sysselsättningsökningen i näringslivet beräknas utgöra 70 procent av den tillkommande arbetskraftsökningen, enligt organisationen Svenskt Näringsliv. Den statliga satsningen på ett utbyggt försvar kräver enligt försvarsmakten 108 000 fler anställda fram till 2030, vilket motsvarar cirka 64 procent av den ökade arbetskraften.

Diagram 10. Välfärdens kompetensbehov 2021–2031

Källa: SKR

Prognosen utgår från att välfärden utförs med samma personaltäthet som idag. Det kommer inte att vara möjligt. Istället behöver kommuner och regioner minska behovet av fler anställda för att klara välfärdsuppdraget. Enligt SKR kan det ske genom att:

- Öka heltidsarbetet, öka jämställdheten och förlänga arbetslivet.
- Behålla och utveckla medarbetare genom att prioritera arbetsmiljöarbetet, minska sjukfrånvaron, stödja medarbetarnas utveckling och stärka ledarskapet.
- Utveckla arbetssätten genom att använda kompetensen rätt och utnyttja tekniken smart.

Samhällsekonomi

Konjunktur

Efter närmare två år med pandemi och en stark ekonomisk återhämtning har kriget i Ukraina och dess konsekvenser påverkat framtidsutsikterna för den globala och den svenska ekonomin. Inflationen har stigit till historiska nivåer och räntorna har ökat snabbt på kort tid. SKR gör bedömningen att resultaten i den kommunala sektorn kommer att falla kraftigt 2023 och 2024 för att sedan återhämtas under 2025 och 2026.

Finansdepartementet bedömer i sin prognos från juni 2023 att BNP kommer att falla från 2,8 procent 2022 till -0,1 procent 2023 för att sedan återhämta sig till 0,8 procent 2024 och drygt 3 procent 2025 och 2026. Konjunkturinstitutet gör en liknande bedömning i sin prognos från juni 2023, att BNP faller till 2023 och vänder 2024 för att landa på 2,6 procent 2026. Det är framför allt en hög inflation och höga räntor, tillsammans med en inbromsning i exporten, som minskar Sveriges BNP-utveckling 2023. Däremot är efterfrågan på arbetskraft fortsatt stark och bedömningen är att lågkonjunkturen varken blir djup eller långvarig.

I Ekonomirapporten från maj 2023 lämnar SKR en liknande prognos av svensk ekonomi. SKR bedömer att BNP minskar till -1,0 procent 2023 för att sedan återhämtas 2024–2026. Inflationen ligger på en fortsatt hög nivå under 2023 men sjunker till Riksbankens inflationsmål kring 2 procent 2024.

Tabell 3. Nyckeltal för svensk ekonomi och arbetsmarknad

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
BNP kalenderkorrigerad, %	-3,2	4,7	2,7	-1,0	1,6	3,3	2,6
Inflation - KPI, %	0,5	2,2	8,4	7,6	2,1	1,1	1,9
Reporänta, %	0,00	0,00	2,50	3,75	1,50	1,25	1,50
Arbetslöshet, %	8,5	8,8	7,5	8,1	9,0	8,6	7,7
Sysselsättningsgrad, %	66,6	67,3	69,0	68,8	68,1	68,5	69,2

Källa: SKR, Ekonomirapporten maj 2023

Arbetsmarknad

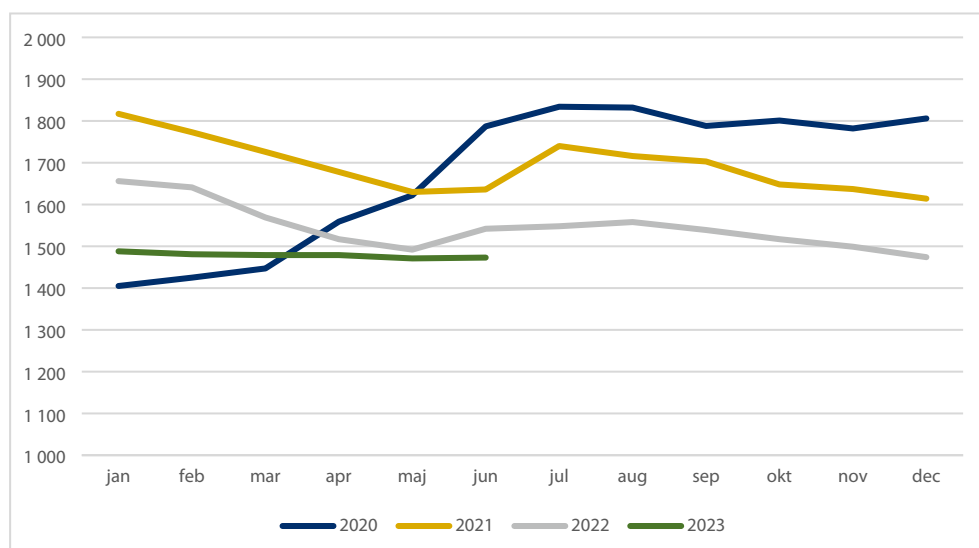
Som den svenska ekonomin har även arbetsmarknaden återhämtat sig helt eller delvis efter pandemin. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU) är arbetslösheten något högre än innan pandemin, medan statistik från Arbetsförmedlingen visar att arbetslösheten är lägre än innan

pandemin. Skillnaden beror på att myndigheterna utgår från olika dataunderlag och definitioner. Det som talar för en stark arbetsmarknad är bristen på arbetskraft som visar sig med höga vakansgrader, långa rekryteringstider och svårigheter att tillsätta lediga tjänster. Sysselsättningsgraden enligt AKU har varit ovanligt stark under 2022 och är klart högre än innan pandemin.

Samma bild av en stark arbetsmarknad finns även i Enköpings kommun. Enligt statistik från Arbetsförmedlingen var antalet lediga jobb i kommunen 668 stycken i juni 2023, vilket är en ökning med 107 stycken (19 procent) jämfört med samma månad 2022.

Som visas i diagram 11 var 1 473 personer arbetslösa i Enköpings kommun under juni 2023, vilket är lägre än perioden under pandemin men något högre än innan pandemin. I juni 2023 uppgick arbetslösheten i Enköpings kommun till 6,2 procent, vilket är en minskning med 0,6 procentenheter jämfört med samma period 2022. Av de 6,2 procent bestod 2,9 procent av öppet arbetslösa och 3,2 procent av arbetslösa i program.

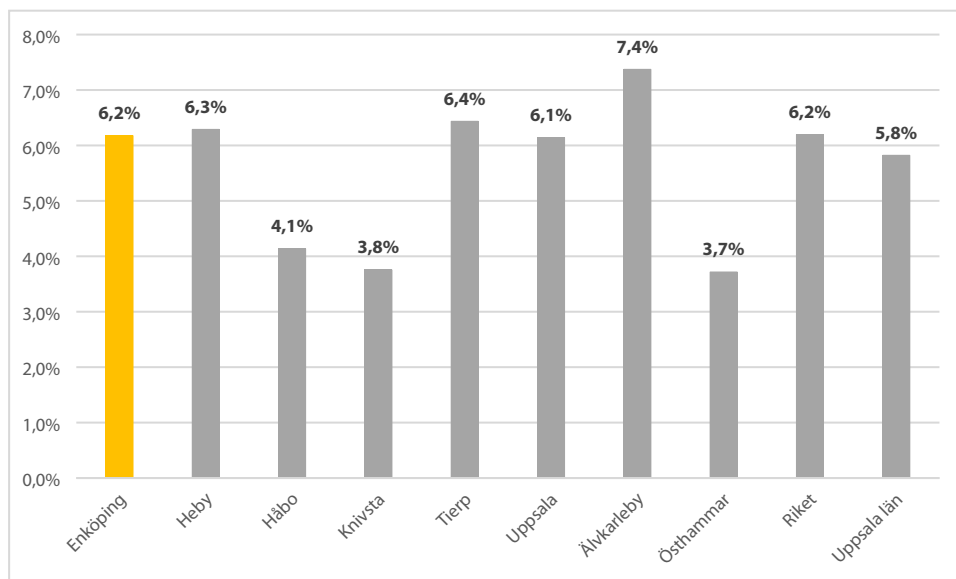
Diagram 11. Antalet inskrivna arbetslösa i Enköpings kommun

Källa: Arbetsförmedlingen

I jämförelse med andra kommuner i Uppsala län ligger arbetslösheten i Enköpings kommun över genomsnittet men i nivå med riket. Håbo, Knivsta och Östhammar utmärker sig med en förhållandevis låg arbetslöshet på cirka 4 procent.

Diagram 12. Arbetslöshet i kommuner i Uppsala län, Uppsala län och riket juni 2023

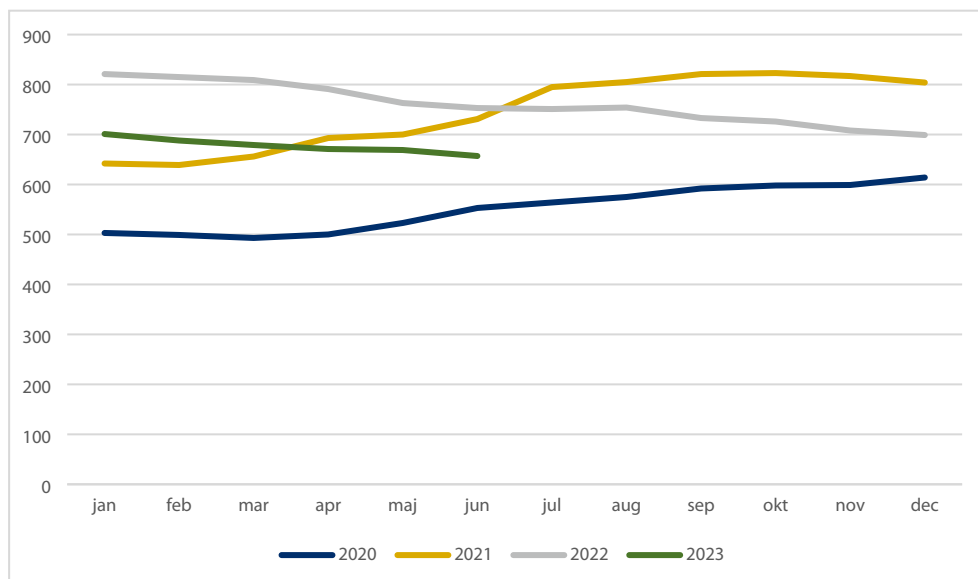

Källa: Arbetsförmedlingen

Trots att arbetslösheten i Sverige har minskat totalt sett de senaste åren har minskningen inte varit lika stor för gruppen som står långt ifrån arbetsmarknaden. Istället har gruppen arbetslösa med längre arbetslöshetsperiod än 12 månader stigit som andel av den totala arbetslösheten. Enligt SKR består denna grupp till cirka 80 procent av individer med svag konkurrensförmåga (personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, utomeuropeiskt födda, personer med högst gymnasial utbildning och personer 55 år eller äldre). Därmed begränsas hur högt sysselsättningen kan stiga och hur lågt arbetslösheten kan sjunka, om inte gruppens kompetens kan stärkas med riktade insatser för att öka möjligheten till jobb.

I Enköpings kommun har antalet personer som varit arbetslösa längre än 12 månader stadigt ökat från 2020 till slutet av 2021. Sedan början av 2022 har antalet gradvis minskat och uppgick i juni 2023 till 657 personer, vilket är positivt. Men det ligger kvar på en hög nivå jämfört med början av 2020. Dessutom har 237 personer varit arbetslösa mellan 6–12 månader per juni 2023 och riskerar att gå in i långtidsarbetslöshet framöver.

Diagram 13. Antalet inskrivna arbetslösa längre än 12 månader i Enköpings kommun

Källa: Arbetsförmedlingen

SKR räknar med att arbetsmarknaden kommer att drabbas hårdare än vad andra bedömare gör. Arbetslösheten bedöms öka till 9,0 procent 2024 innan den sjunker tillbaka till 7,7 procent 2026. Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet ser något ljusare på arbetslösheten och bedömer i sina prognoser i juni 2023 att den landar på strax över 8 procent 2024 och sjunker till 7,4 respektive 7,3 procent 2026.

Finansiell profil

Kommunforskning i Västsverige (KFi) har skrivit en rapport som analyserar Enköpings kommuns finansiella profil i en jämförelse med kommunerna i Uppsala län. Rapporten beskriver var Enköpings kommun finansiellt befinner sig och hur den har utvecklats i jämförelse med övriga sju kommuner i Uppsala län under 2020–2022, baserat på ett antal ekonomiska nyckeltal.

Rapporten visar bland annat att under de tre senaste åren har Enköpings kommun haft ett stabilt finansiellt läge med ett starkt resultat. Uppmaningen från KFi är att kommunen bör eftersträva ett resultatmål på minst 3 procent de närmaste åren för att möta framtida utmaningar såsom hög inflation, höga investeringsvolymmer, ökade pensionskostnader, arbetskraftsbrist. KFi:s rapport om Enköpings kommuns finansiella profil läggs som bilaga till denna plan.

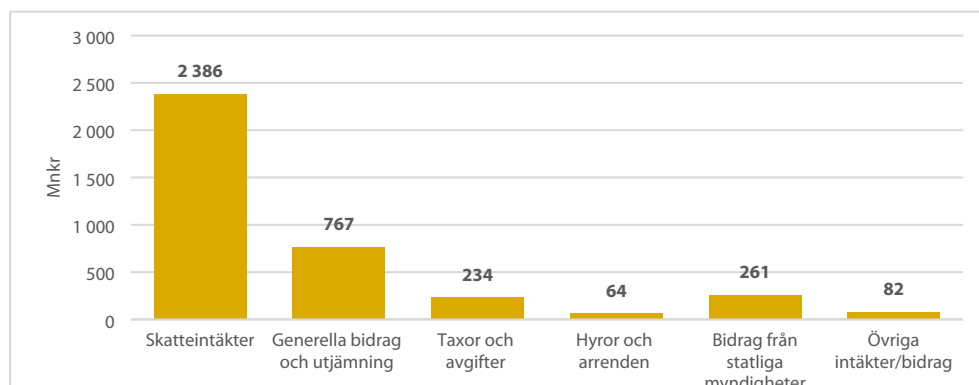
Ekonomisk analys

Intäkter

Kommunens intäkter bestod 2022 till cirka 83 procent av skatteintäkter, intäkter från kommunala utjämningsystemet och generella bidrag, 6 procent av taxor och avgifter, 2 procent av hyror och arrenden, 7 procent av bidrag från statliga myndigheter samt 2 procent av övriga intäkter. År 2022

uppgick kommunens intäkter till 3 793 miljoner kronor. I prognosen antas att intäkterna ökar med 2 procent årligen under prognosperioden om inget annat anges nedan.

Diagram 14. Kommunens externa intäkter 2022

Källa: Enköpings kommun

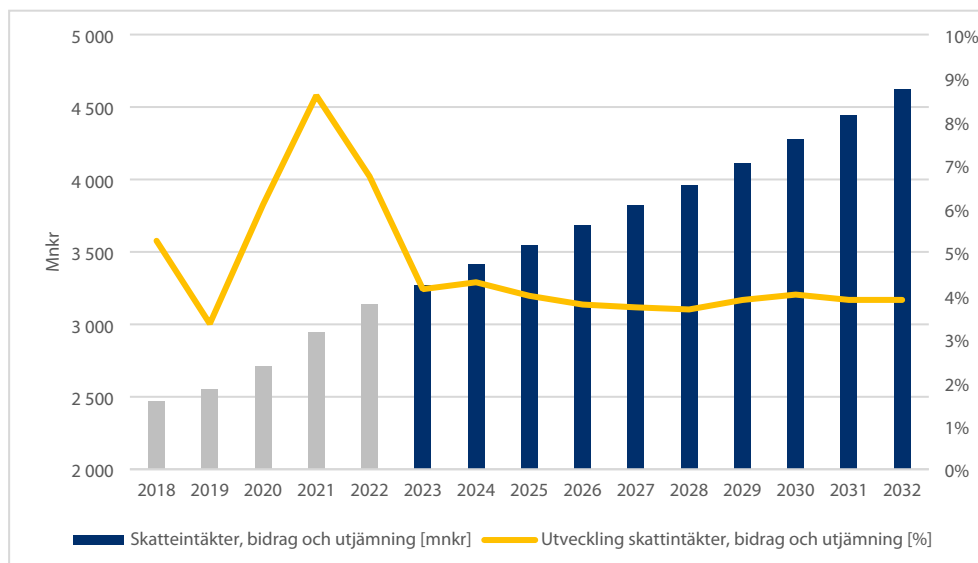
Skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella bidrag

Storleken av kommunens skatteintäkter påverkas av de beskattningsbara förvärvsinkomsternas (skattekraftens) utveckling, vilket i sin tur är beroende av arbetade timmar och lönesumma. Ökar exempelvis antalet arbetade timmar ökar även de beskattningsbara förvärvsinkomsterna och vice versa.

Prognosen bygger på SKR:s skatteunderlagsprognos (cirkulär 23:20), skattesatsen för 2023 och kommunens befolkningsprognos från maj 2023. Uppräkningen som används är i grunden uppräkningsfaktorer enligt SKR:s bedömning samt kommunens befolkningsprognos. Dessa uppräkningsfaktorer används fram till och med 2030 (prognosverktygets simuleringar sträcker sig över åtta år), efter det bygger uppräkningsfaktorerna på ett genomsnitt av tidigare års uppräknningar.

Prognosen visar att utvecklingen för skatteintäkter, kommunalekonomiska utjämning och generella bidrag är i genomsnitt 3,9 procent per år under prognosperioden 2023–2032.

Diagram 15. Skatteintäkter, utjämnung och generella bidrag, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

Källa: SKR, Enköpings kommun

Under prognosperioden beräknas kommunens befolkning att öka, vilket kommer att bidra till ett ökat skatteunderlag. Befolkningsökningen kommer också att bidra till ett ökat demografiskt tryck vilket påverkar det kommunala utjämnungssystemet. Förändringar i skattekraften påverkar inkomstutjämnningen medan förändringar i demografin påverkar kostnadsutjämnningen. Under perioden 2023–2032 bedöms befolkning i kommunen att öka relativt mer än riket, vilket ger bidrag i utjämnungssystemet.

En parlamentariskt sammansatt kommitté har fått i uppdrag att göra en översyn av den kommunalekonomiska utjämnningen. Syftet är att säkerställa att den kommunalekonomiska utjämnningen ger kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att erbjuda välfärd och annan kommunal service, trots skillnader i skattekraft och strukturella förutsättningar. Uppdraget ska återrapporteras senast i maj 2024.

I prognosen ingår även generella bidrag, vilka betalas ut direkt till kommunen utan något ansökningsförfarande. De flesta generella statsbidrag ryms i systemet för kommunalekonomisk utjämnung och används i huvudsak för att finansiera inkomstutjämnungssystemet, men reglerar även utökad eller minskat uppdrag mellan staten och kommunsektorn enligt finansieringsprincipen. De generella statsbidragen beslutas av riksdagen och presenteras i regeringens budgetpropositioner eller ändringsbudgetar. I prognosen ingår endast generella bidrag som är beslutade av riksdagen. Enligt flera bedömare är dock sannolikheten stor att regeringen kommer att föreslå höjda generella bidrag till kommuner och regioner i budgetpropositionen för 2024.

Riktade bidrag från statliga myndigheter

Under 2022 fick kommunen bidrag från statliga myndigheter motsvarande 261 miljoner kronor. Bidragen är till största del riktade bidrag vilket innebär att de ansöks, rekvideras och hanteras av respektive nämnd. Det är framför allt inom verksamhetsområdena utbildning samt vård och

omsorg som bidragen förekommer. Riktade bidrag är svåra att göra prognoser på då de ofta är olika konstruerade, tidsbegränsade och många till antalet.

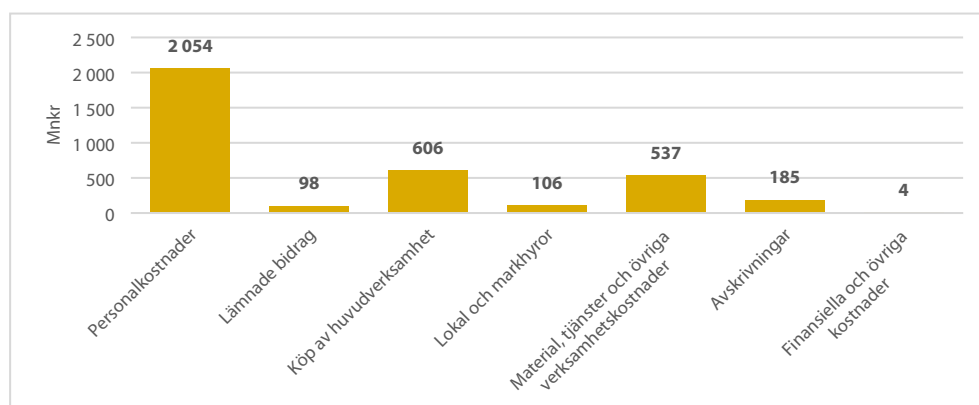
Taxor och avgifter

Intäkter från taxor och avgifter genereras från den kommunala verksamheten. Det är VA-verksamheten som står för den största delen av intäkterna men intäkter finns även inom flera andra verksamheter i kommunen, exempelvis inom miljötillstånd och bygglov. Enligt lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) ska avgifterna täcka VA-verksamhetens kostnader och eventuella överskott får fonderas för framtida investeringar under vissa förutsättningar. År 2022 uppgick kommunens intäkter från taxor och avgifter till 234 miljoner kronor. I prognosen antas de verksamheter som har intäkter från taxor och avgifter motsvaras av kostnader.

Kostnader

Kommunens kostnader bestod 2022 till 57 procent av personalkostnader inklusive pensionskostnader, 3 procent av lämnade bidrag, 17 procent av köp av huvudverksamhet, 3 procent av lokal och markhyror, 15 procent av material, tjänster och övriga verksamhetskostnader, 5 procent av avskrivningar samt 0,1 procent av finansiella och övriga kostnader. För år 2022 uppgick kommunens kostnader till 3 589 miljoner kronor. I prognosen antas att kostnaderna ökar med befolkningstillväxten plus 1 procentenhet per år under prognosperioden om inget annat anges nedan.

Diagram 16. Kommunens externa kostnader 2022

Källa: Enköpings kommun

Personalkostnader

Den största posten i kommunen är personalkostnader inklusive pensionskostnader, som står för något mer än hälften av de totala kostnaderna. Mellan 2018 och 2022 ökade antal årsarbetare med 10 procent eller 2,4 procent i genomsnitt per år. Under samma period ökade personalkostnaderna med 17 procent eller 4,1 procent i genomsnitt per år. De ökade kostnaderna beror huvudsakligen på årlig löneöversyn och ökat antal anställda.

Prognosen för personalkostnader 2023–2032 baseras på en årlig löneöversyn med 2,0 procent (4 procent 2024) och att antalet årsarbetare ökar årligen med 1,0 procent, motsvarande 35

heltidstjänster. Under prognosperioden bedöms att ökningen av årsarbetare blir lägre än under perioden 2017–2021. Det beror på antagandet att det kommer bli svårare att rekrytera personal med rätt kompetens, ökad konkurrens om personal och en ökad digitalisering. I slutet av prognosperioden beräknas kostnaderna för personal ha ökat med 733 miljoner kronor, varav cirka 30 procent kan hänföras till antalet utökade årsarbetare.

Avskrivningar

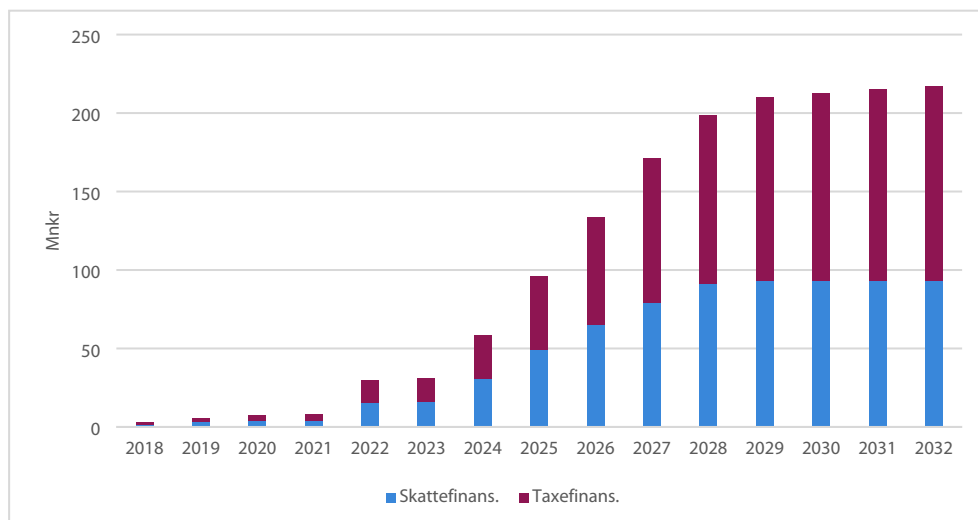
Avskrivningar på investeringar är en kostnad och påverkar årets resultat men påverkar inte likviditeten. Likviditeten påverkas under investeringens inköp eller genomförande. Kostnaden för avskrivningar påverkas av storleken på slutförda investeringar (totala investeringsutgiften) och längden på en investerings avskrivningstid. Under en längre period med liknande investeringar och investeringsutgifter är kostnaden för avskrivningar stabil. Kommunens kostnad för avskrivningar uppgick till 185 miljoner kronor 2022, vilket är en ökning med 70 miljoner kronor sedan 2018. I prognosen beräknas kostnaden för avskrivningar att öka i korrelation med investeringar.

Finansiella kostnader

Historiskt sett har kommunens räntekostnader varit låga på grund av låga upplåningsräntor. Under 2022 uppgick räntekostnaderna till 11 miljoner kronor och den genomsnittliga räntenivån under året låg på 0,71 procent. I kommande avsnitt beskrivs kommunens lånebehov och låneskuld under prognosperioden. I takt med att upplåningen ökar och att räntenivån stiger kommer även räntekostnaderna att öka drastiskt jämfört med tidigare. Prognosen bygger på att samtliga lån som förfaller under prognosperioden förnyas med samma löptid till en fast räntesats (SWESWAP3Y) eller till rörlig räntesats (STIBOR3M). Beroende på löptid ligger fasta räntenivåer på mellan 2,6–3,2 procent. Prognosen har tagits fram med hjälp av Kommuninvests digitala analysverktyg. För alla nya lån används en räntesats på 3,15 procent oavsett löptid.

Prognosen visar att räntekostnaderna ökar till 217 miljoner kronor 2032, varav 93 miljoner kronor för skattefinansierade verksamheten och 124 miljoner kronor för taxefinansierade verksamheten. I prognosen ingår inga större amorteringar av låneskulden under perioden.

Diagram 17. Kommunens räntekostnader, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

Källa: Kommuninvest, Enköpings kommun

Resterande kostnader

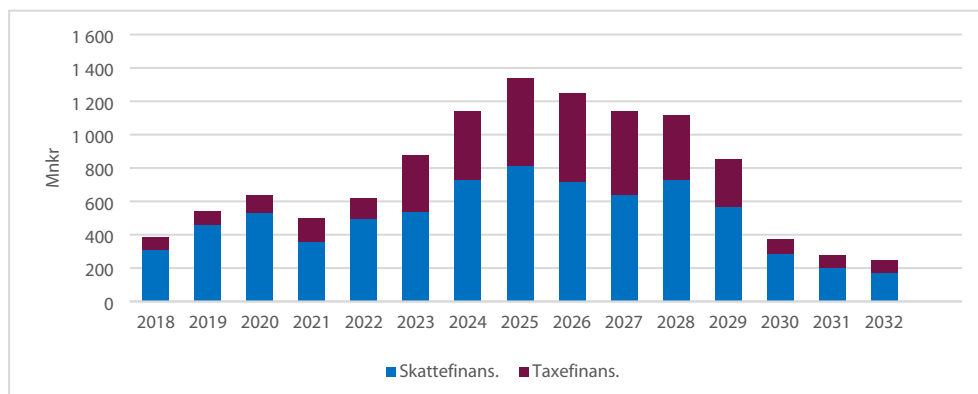
Resterande kostnader består framför allt av kostnader för material, tjänster och övriga verksamhetskostnader samt köp av huvudverksamhet. För köp av huvudverksamhet avses verksamhet eller tjänst som kommunen har ett huvudansvar för att de erbjuds till kommuninvånarna, exempelvis förskoleverksamhet och färdtjänst.

Investeringar

Det finns ett stort behov av investeringar i kommunen under de kommande åren, särskilt de första åren under prognosperioden. Inom den skattefinansierade verksamheten består investeringarna i huvudsak av verksamhetslokaler, planerat underhåll och gata/park. I den taxefinansierade verksamheten består investeringarna främst av nytt vatten- och avloppsreningsverk.

Prognosen bygger på förslag till investeringsplan för perioden 2024–2033 (daterad 2023-06-01). Mellan 2023–2032 uppgår investeringarna till totalt 8 610 miljoner kronor, varav 5 393 miljoner kronor inom den skattefinansierade verksamheten och 3 217 miljoner kronor inom den taxefinansierade verksamheten. Det finns en stor osäkerhet i investeringsplanen, det vill säga när i tiden investeringarna bedöms genomföras och slutföras. Under de senaste åren har utfallet totalt sett varit betydligt lägre än budgeterat. Dessutom har nya omvärldsfaktorer, exempelvis kriget i Ukraina och den höga inflationen, bidragit till att osäkerheten är än högre.

Diagram 18. Kommunens investeringar, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

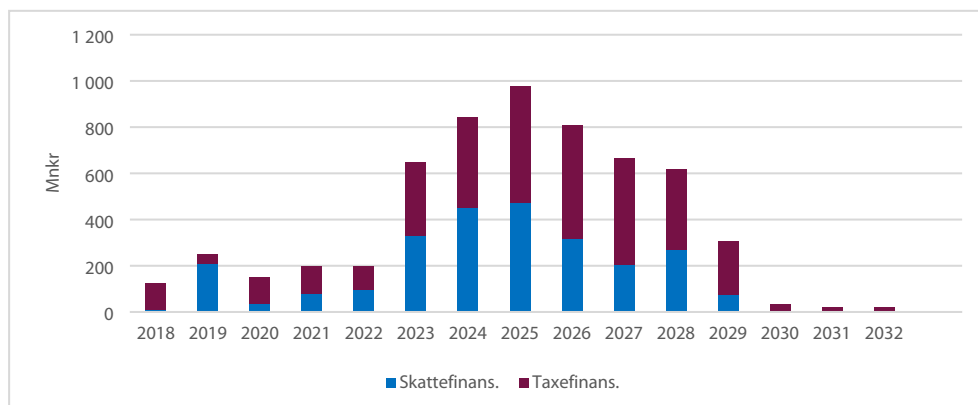

Källa: Enköpings kommun

Lånebehov

Kommunens lånebehov påverkas av att finansiera verksamheten och särskilt investeringar. Med ett högt resultat minskar behovet att finansiera med lån. Beroende på omfattningen av investeringsplanen kan höga resultat över tid skapa möjligheter att amortera på existerande lån. Utifrån förslag till investeringsplanen 2023–2032 och med antagande om att självfinansieringsgraden ökar från cirka 40 procent 2023–2025 för att sedan gradvis öka till 100 procent 2030–2032, beräknas kommunens lånebehov öka med cirka 4 922 miljoner kronor under prognosperioden. I prognosen ingår inga större amorteringar av låneskulden under perioden.

Diagram 19. Kommunens lånebehov, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

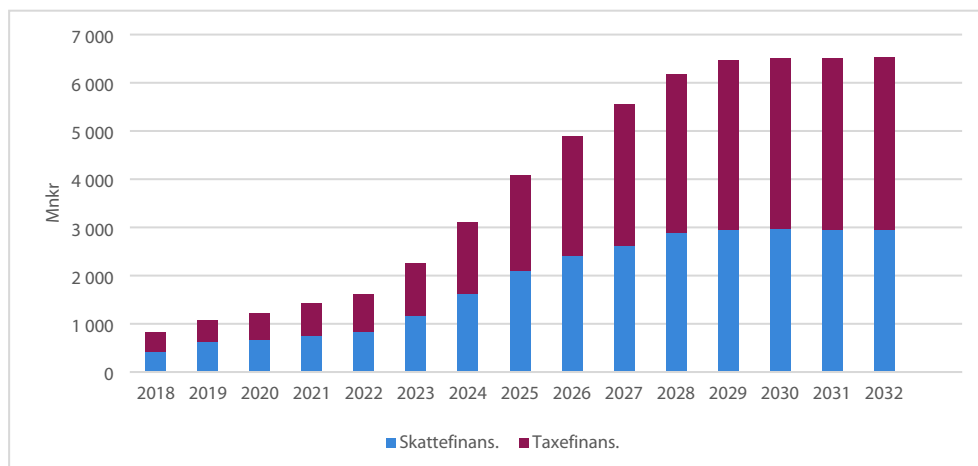

Källa: Enköpings kommun

Låneskuld

Låneskulden ökar i takt med att kommunen finansierar verksamheten med lån och inte amorterar. I slutet av av 2022 uppgick kommunens låneskuld till 1 615 miljoner kronor. Under det första halvåret 2023 har kommunen lånat ytterligare 300 miljoner kronor. I prognosen ökar låneskulden som en följd av kommunens lånebehov och ingen amortering av lånen antas ske under perioden.

Diagram 20. Kommunens låneskuld, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

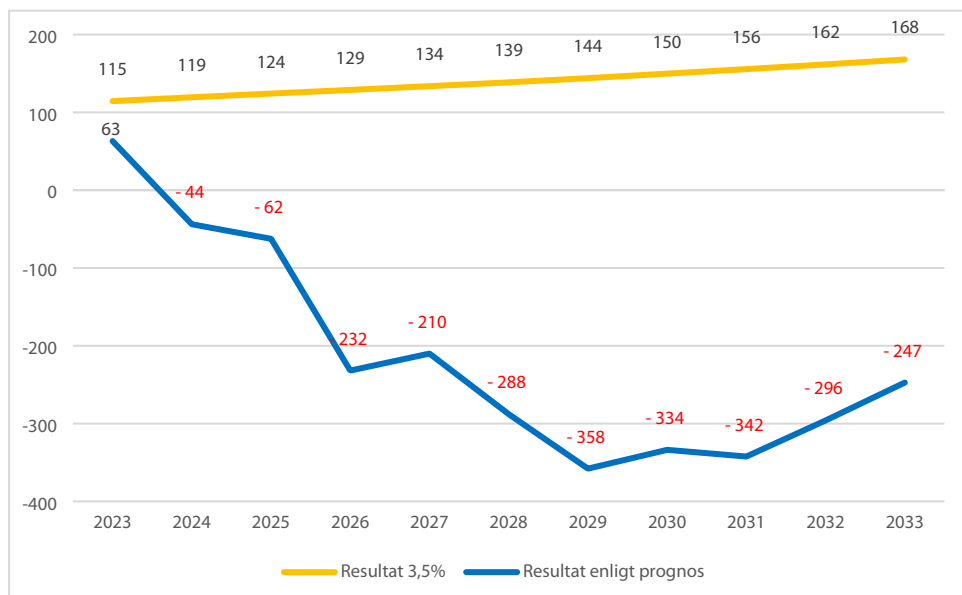
Källa: Enköpings kommun

Resultat

Utifrån antagandena om kommunens intäkter, kostnader och investeringar under 2023–2032 visar de prognostiserade resultaten stora underskott under perioden. Underskotten beror på att intäkterna från skatt, utjämning och bidrag är lägre än kommunens nettokostnader, i genomsnitt ökar intäkterna med 3,9 procent per år medan nettokostnaderna ökar med 5,0 procent per år. Det betyder att kostnaderna ökar i en snabbare takt än intäkter, vilket är ohållbart på längre sikt.

I diagram 21 visas skillnaden mellan det prognostiserade resultatet och ett resultat på 3,5 procent. En resultatnivå på 3,5 procent i genomsnitt under prognosperioden är en lägstanivå för att kunna finansiera och planera investeringar utan att öka kommunens låneskuld. En hög låneskuld ökar kommunens räntekostnader när räntenivåerna stiger, vilket påverkar utrymmet för andra verksamheter.

Diagram 21. Kommunens resultat 2023–2032

Källa: Enköpings kommun

För att stänga eller kraftigt minska "gapet" mellan resultatet enligt prognos och ett resultat på 3,5 procent måste framför allt kommunens nettokostnader minska. Det kan bland annat ske genom att finansiera pågående och kommande investeringar med egna medel istället för nyupplåning. Det kräver en god planering när investeringar ska genomföras och slutföras. En samordnad planering av investeringar kommer även att jämna ut ökade driftkostnader mellan år. Ytterligare ett sätt att minska nettokostnaderna är att utveckla och förändra arbetsätt inom kommunens verksamheter, det vill säga genom effektiviseringar. Det kan exempelvis handla om att ta tillvara på ny teknik som kan effektivisera våra arbetsätt och samtidigt behålla eller öka kvalitén på service och tjänster. Utifrån nuvarande antaganden skulle en effektivisering av nettokostnader motsvarande 1 procent per år leda till ett resultat på 3,5 procent i slutet på prognosperioden.

Långsiktiga ekonomiska mål

Långsiktiga ekonomiska mål syftar till att skapa goda ekonomiska förutsättningar för att hantera demografiska förändringar och eventuella konjunktursvängningar, och samtidigt kunna leverera service och tjänster med hög kvalitet. Med uppsatta långsiktiga ekonomiska mål som strävas efter ökar förmågan till en långsiktig hållbar ekonomi. De långsiktiga ekonomiska målen ska fungera som ledstjärnor för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner.

Bland det viktigaste och vanligaste kapacitetsrelaterade nyckeltalet är soliditet. Soliditeten visar hur stor andel av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Syftet med soliditeten är att bedöma en kommuns långsiktiga betalningsförmåga och dess rörelseriktning. Desto större andel eget kapital som utgörs av kommunens tillgångar, desto högre är soliditeten. Att ha en god soliditet är en förutsättning för en långsiktig hållbar ekonomi. En god soliditet utgör ett nödvändigt skydd mot ekonomiska nedgångar och oförutsedda händelser med negativ påverkan på ekonomin, exempelvis en period med lägre resultatnivåer. Strävan är att kommunen

ska ha en sådan ekonomisk beredskap och robusthet som gör att även i händelse av en ekonomisk kris ska kommunen klara att leverera service och tjänster som samhället och medborgarna är beroende av. Kommunens soliditet har förbättrats de senaste åren, från 27 procent 2020 till 29 procent 2022, som en följd av stora överskott.

Mål för kommunen är:

- Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser stärks till över 30 procent 2032.

Låneskuldens utveckling är en av de viktigaste ekonomiska frågorna för Enköpings kommun den kommande tioårsperioden. Kommunen hade i slutet av 2022 en låneskuld på 1 615 miljoner kronor, varav hälften kan hänföras till den skattefinansierade verksamheten och andra hälften kan hänföras till den taxefinansierade verksamheten. Kommunen har även utestående borgensförbindelser på 2 559 miljoner kronor.

När räntenivåerna stiger, som de gjort det senaste året, kommer en allt högre andel av kommunens resurser i framtiden gå till räntekostnader i stället för till kommunens verksamheter. Om låneskulden ökar kommer andelen räntekostnader av de totala kostnaderna att fortsätta öka.

Det finns flera större investeringar som pågår och planeras under de kommande åren. Det är därför av största vikt att prioritera och planera kommande investeringar så att kommunen kan undvika nyupplåning i så stor utsträckning som möjligt. Ambitionen är att låneskulden för den skattefinansierade verksamheten ska minska fram till 2032 jämfört med slutet av 2022. Det innebär att låneskulden kan öka under perioden men samtidigt ska utökningen planeras att amorteras innan utgången av 2032.

Mål för kommunen är:

- Låneskulden för den skattefinansierade verksamheten ska minska fram till 2032 jämfört med utgången 2022.

Resultatnivån för kommunen bör i budget och tvåårsplan anpassas efter de långsiktiga målen för soliditeten och låneskulden. Det innebär att resultatnivåerna kan variera mellan åren under tioårsperioden men generellt behöver resultatnivåerna vara höga för att soliditeten ska öka och låneskulden inte ska öka till 2032.

KFi skriver i sin analys att Enköpings kommun bör ha ett resultatmål på minst 3 procent för att kunna möta framtida kostnadsökningar. Kommunledningsförvaltningens bedömning är att det inte är tillräckligt utifrån planerade investeringsprojekt. Med en resultatnivå på minst 3,5 procent i genomsnitt under perioden ökar möjligheten att minska den skattefinansierade delen av låneskulden och öka soliditeten.

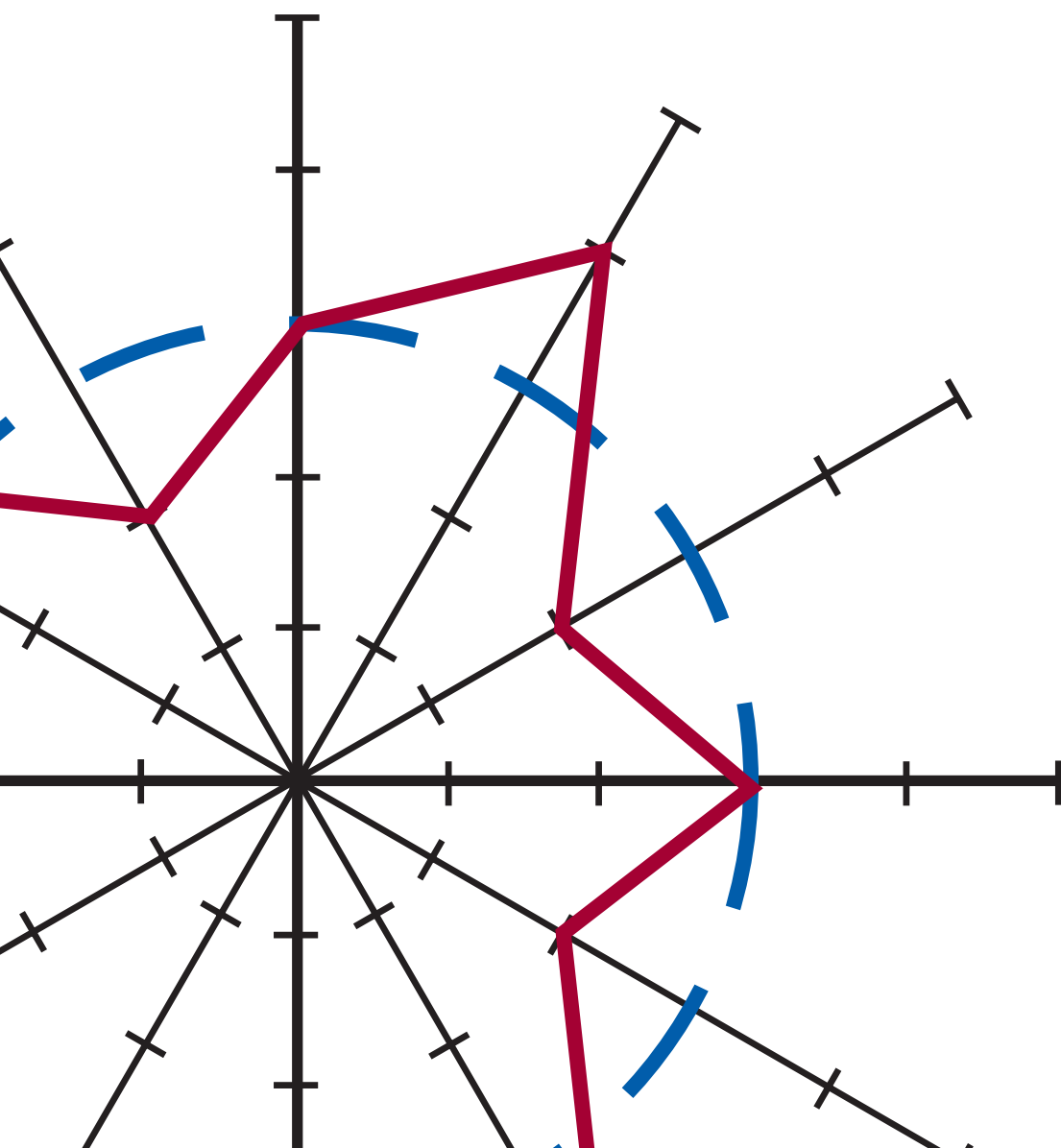
Mål för kommunen är:

- En årlig resultatnivå på minst 3,5 procent som andel av skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag i genomsnitt för perioden 2023–2032.

FINANSIELL PROFIL

ENKÖPINGS KOMMUN 2020–2022

En finansiell jämförelse av kommunerna
i Uppsala län

KommunForskning
i Västsverige

Innehåll

Inledning – syfte med rapporten	3
Finansiell analys av kommunerna i Uppsala län	4
Så tolkar du den finansiella profilen!	13
Förklaringar av de fyra perspektiven och de finansiella nyckeltalen	14
Finansiell profil över kommunen 2020–2022	15
Finansiella profiler 2020–2022	21
Finansiella nyckeltal 2022	23
Koncernanalys	24

Inledning – syfte med rapporten

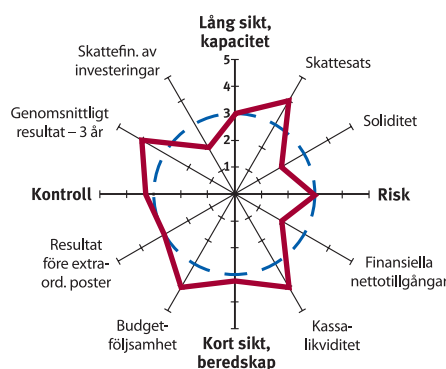
Denna rapport är ett komplement till den traditionella finansiella eller ekonomiska analys som återfinns i varje kommuns årsredovisning. Till skillnad från den traditionella analysen i årsredovisningen, som huvudsakligen beskriver utvecklingen över tid, fokuserar denna rapport i första hand på att analysera var din kommun befinner sig finansiellt och hur den har utvecklats i förhållande till övriga 7 kommuner i Uppsala län de senaste tre åren.

Jämförelsen bygger på en speciellt framtagen finansiell profil. Den är konstruerad som ett poläradiagram. Diagrammet innehåller, som beskrivs närmare i rapporten, dels fyra finansiella perspektiv, dels åtta finansiella nyckeltal som är viktiga ur en kommuns finansiella horisont. De fyra perspektiven är långsiktig betalningsberedskap eller kapacitet, kortsiktig betalningsberedskap, riskförhållande samt kontroll över den finansiella utvecklingen.

De finansiella nyckeltalen är sådana nyckeltal som är vanligt förekommande inom kommunsektorn. En närmare beskrivning av den finansiella profilen görs på sidorna 13–14.

Inledningsvis i rapporten redovisas en traditionell finansiell analys av hur kommunerna i Uppsala län har utvecklats finansiellt under perioden 2020–2022. Analysen kretsar kring de finansiella nyckeltal som används i den finansiella profilen längre fram i rapporten.

Därefter följer en beskrivning och förklaring av den finansiella profilen och av de nyckeltal och perspektiv som ingår i den. I anslutning till detta görs en genomgång av just din kommuns finansiella ställning och utveckling under 2020–2022. Analysen fokuserar på att jämföra kommunens utveckling gentemot den genomsnittliga utvecklingen för Uppsala läns kommuner under samma period. Detta görs både via traditionella finansiella nyckeltal och med hjälp av den finansiella profil som tidigare har beskrivits. Målsätt-

ningen är att belysa starka och svaga finansiella sidor hos kommunen.

Sedan följer en redovisning av samtliga Uppsala läns kommuners finansiella profiler för 2022. Därefter redovisas ett antal finansiella nyckeltal för 2022 sorterad per kommun i bokstavsordning.

Allra sist rapporten följer en koncernanalys med utgångspunkt från en koncernprofil.

Hans Petersson
Kommunforskning i Västsverige

Finansiell analys av kommunerna i Uppsala län

Det genomsnittliga resultatet före extraordinära poster i förhållande till verksamhetens kostnader i Uppsalas län förbättrades med 1,2 procentenheter mellan 2020 och 2022. Det uppgick 2022 till starka 4,3%. Investeringarna i anläggningstillgångar låg på en konstant nivå under perioden. Kommunerna kunde i genomsnitt finansiera samtliga investeringar under perioden med skatteintäkter. Detta bidrog till att det genomsnittliga finansiella utrymmet i länet förbättrades, vilket är positivt inför framtiden.

Syfte med denna analys är att kortfattat beskriva den genomsnittliga finansiella utvecklingen och ställningen under perioden 2020 till 2022 bland de åtta kommunerna som ingår i Uppsala län. Analysen ska ses som ett komplement till den finansiella profil som presenteras längre fram i denna rapport.

Kommunerna i Uppsala län

I Uppsala län ingår åtta kommuner. Dessa är Enköping, Heby, Håbo, Knivsta, Tierp, Uppsala, Älvkarleby och Östhammar. De åtta kommunerna omsatte under 2022 cirka 29 miljarder kr. Balansomslutningen uppgick till cirka 38 miljarder kr. Kommunerna investerade under år 2022 för 2,6 miljarder. Den klart största kommunen är Uppsala som omsätter cirka 17 miljarder och har en balansomslutning på cirka 23 miljarder.

Resultat före extraordinära poster förbättrades under perioden

Kommuner ska bedriva sin verksamhet enligt god ekonomisk hushållning. En grundläggande förutsättning för att uppnå och vidmakthålla en god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv är att balansen mellan kommunens löpande intäkter och kostnader är god.

Ett viktigt mått på balansen mellan de löpande intäkterna och kostnaderna är resultat före extraordinära poster. Benämns också som resultat efter finansiella poster. Detta resultat innehåller alla kommunens löpande kostnader och intäkter i förhållande till verksamhetens kostnader som i dagsläget bör ligga mellan 3% och 4% över en längre tidsperiod. Med en sådan resultatnivå klarar en genomsnittlig kommun av att likvidfinansiera större delen av sina investeringar med skatteintäkter, vilket i sin tur leder till att kommunen kan behålla sin finansiella handlingsberedskap på kort och lång sikt i form av likviditet och soliditet. För expansiva kommuner med stor investeringsvolym bör resultatet i de flesta fall ligga på mellan 4% och 6% om kommunens finansiella handlingsutrymme ska behållas. För kommuner med befolkningsminskning kan det däremot räcka med 1–2% i resultat.

Det genomsnittliga resultatet före extraordinära poster i förhållande till verksamhetens kostnader i länet uppgick till 3,1% under 2020. Det förbättrades under 2021 till 4,5%, för att under 2022 falla något till 4,3%. Det innebar ett förbättrat resultat under perioden med 1,2 procentenheter om 2020 och 2022 jämförs med varandra. Om 2021 jämförs med 2022 var resultatförändring 0,2 procentenheter.

En viktig förklaring till den höga resultatnivån under perioden var en oväntat snabb återhämtning av den svenska ekonomin under pandemin med god skatteintäktsutveckling under främst 2021 och 2022. Vidare har kommunernas resultat under 2020 och 2021 påverkats positivt av statsbidrag för att hantera Covid-19. Därtill har också försäljningar av anläggningstillgångar och exploateringstillgångar bidragit till de goda resultaten under perioden. Dessutom skall till detta läggas, att det har varit en lägre efterfrågan av vissa kommunala tjänster, till följd av pandemin, som har lett till reducerade kostnader i flera verksamheter.

Högst resultat före extraordinära poster i relation till verksamhetens kostnader i Uppsala län under 2022 redovisade Heby med 6,4%. Därefter följde Enköping med 6,0%, Knivsta med 5,1%, Uppsala samt Älvkarleby med 4,2%. Lägst resultat under 2022 redovisade Tierp med 2,6%, Östhammar med 2,9% och Håbo med 3,2%.

Resultat före extraordinära poster*

Procent	2020	2021	2022	Förändr 20-22	Snitt 20-22
Heby	2,3	4,3	6,4	4,1	4,3
Enköping	4,8	4,7	6,0	1,2	5,2
Knivsta	2,8	4,1	5,1	2,3	4,0
Uppsala	6,4	7,3	4,2	-2,2	6,0
Älvkarleby	1,6	4,4	4,2	2,6	3,4
Håbo	5,0	1,9	3,2	-1,8	3,4
Östhammar	2,1	4,4	2,9	0,8	3,1
Tierp	0,0	4,5	2,6	2,6	2,4
Medel	3,1	4,5	4,3	1,2	4,0

* Resultat före extraordinära poster relaterat till verksamhetens kostnader.

Den genomsnittliga resultatnivån i länet under de tre senaste åren låg på 4,0% per år, vilket måste betraktas som god ekonomisk hushållning ur ett generellt perspektiv; nämligen att skatteintäkterna klarar av att finansiera kommunernas investeringar. Konsekvensen blir att kommunernas skuldsättning begränsas och framtida finansiellt handlingsutrymme ökar. Nivån på 4,0% är dock ett medelvärde för länet. När det gäller den genomsnittliga resultatnivån och även övriga nyckeltal i rapporten är variationen stor i länet. Det skall man vara medveten om, när genomsnittet studeras i rapporten.

Den kommun i länet som redovisade det högsta genomsnittliga resultatet under de tre senaste åren var Uppsala med 6,0% i snitt per år. Därefter kom Enköping med 5,2% och Heby

med 4,4%. Lägst genomsnittligt resultat under den studerade treårsperioden hade Tierp med 2,4% i snitt per år, följt av Östhammar med 3,1%.

Alla kommuner, förutom Håbo och Uppsala, förbättrade sitt resultat mellan 2020 och 2022. Den kommun som redovisade störst förbättring av resultat före extraordinära poster i relation till verksamhetens kostnader mellan 2020 och 2022 var Heby med 4,1 procentenheter, följt av Tierp och Älvkarleby med 2,6 procentenheter. Resultatförsvagning under perioden redovisade Uppsala med -2,2 procentenheter och näst lägst resultat redovisade Håbo med -1,8 procentenheter.

Konstant investeringsvolym

Investeringsvolymen ingår inte som nyckeltal i den finansiella profilen, men den är viktig att lyfta fram i analysen. Detta eftersom investeringarnas storlek till viss del förklarar utvecklingen för flera balansräkningsorienterade nyckeltal, som exempelvis kassalikviditet, soliditet och finansiella nettotillgångar.

Med ”investering” avses årets anskaffning av kommunens immateriella och materiella anläggningstillgångar. De finansiella anläggningstillgångarna inkluderas ej i begreppet ”investering” i denna rapport.

För att investeringsvolymen ska bli jämförbar mellan kommunerna har investeringarna relaterats till verksamhetens nettokostnader. En genomsnittlig svensk kommun ligger för närvarande under en längre period, runt 12–14%, när det gäller detta nyckeltal. Variationerna mellan enskilda år är dock oftast stora. Detta gäller speciellt i mindre kommuner, där större investeringsobjekt kraftigt påverkar de enskilda åren. Nyckeltalet kan också påverkas om en kommun har mycket av sin investeringstyngda verksamhet i bolagsform.

Den genomsnittliga investeringsvolymen i Uppsala län var relativt konstant under den granskade perioden. Relateras årets investeringar till verksamhetens nettokostnader, redovisade länet ett genomsnitt på 10% under 2020 och på 9% under 2021. Under 2022 ökade den till 10% igen. Det innebär en genomsnittlig investeringsvolym på nästan 10% per år under perioden.

En genomsnittlig investeringsvolym på 10% per år mellan 2020 och 2022 för kommunerna i Uppsala län ligger något lägre än andra kommungrupper där finansiella profiler också har tagits fram. Det flesta grupper eller län ligger runt 11–12% per år, förutom förortskommuner och storstäder som i allmänhet ligger på en högre investeringsvolym.

Investeringsnivån kommer troligtvis att vara konstant hög under de kommande 5–10 åren i kommunsektorn. Detta beror bland annat på att många verksamhetsfastigheter byggdes under 1960- och 1970-talen och att dessa nu behöver renoveras eller ersättas. Andra förklaringar är att Sveriges befolkning ökar, vilket kräver nyinvesteringar i skolor och äldreboende. Kommunerna har också ett behov att reinvestera sin infrastruktur och VA-verksamhet. En ökad investeringsvolym innebär ökade driftkostnader som kommer att ta allt större utrymme i kommunernas finansiella handlingsutrymme.

Investeringsvolym 2020–2022 *

Procent	2020	2021	2022	Snitt 20–22
Enköping	26	18	22	22
Håbo	22	19	6	16
Östhammar	10	9	10	10
Heby	2	0,1	23	8
Knivsta	6	14	5	8
Uppsala	6	5	10	7
Tierp	3	4	3	3
Älvkarleby	5	2	1	3
Medel	10	9	10	10

* Investeringar i relation till verksamhetens nettokostnader.

Investeringsvolymerna varierade stort mellan de enskilda kommunerna i länet. Den kommun som investerade mest i förhållande till sina nettokostnader mellan 2020 och 2022 var Enköping med i genomsnitt med höga 22% per år. Enköping följdes av Håbo med 16% och Östhammar med 10% per år. Allra minst investerade Tierp och Älvkarleby med i genomsnitt 3% per år.

I detta sammanhanget är det viktigt att påminna om att nyckeltalet kan påverkas om en kommun har mycket av sin investeringstyngda verksamhet i bolagsform. Det har flera av kommunerna i Uppsala län.

Skiftande skattefinansieringsgrad av investeringarna

En viktig del av den finansiella analysen är att studera och analysera finansieringsgraden av investeringarna. När den löpande driften har finansierats, bör en tillräckligt stor andel av skatteintäkterna återstå för att kunna finansiera årets investeringar med för att kommunens finansiella handlingsutrymme ska kunna hållas intakt. Detta mäts genom att årets investeringar relateras till de skatteintäkter och generella statsbidrag som återstår när kommunens löpande driftverksamhet har finansierats. Redovisas ett värde på 100 procent eller mer, innebär det att kommunen kan skattefinansiera samtliga investeringar som genomförts under året. Detta stärker kommunens finansiella handlingsutrymme. Ett värde högre än 100 procent innebär att skatteintäkter kan användas till att amortera av kommunens skulder och/eller att stärka likviditeten. Ett värde lägre än 100 procent innebär att kommunen är tvungen att finansiera en del av investeringarna med att ta i anspråk likvida medel och/eller via ökning av skulder.

Måttet är kassaflödesbaserat och speglar hur finansieringen (betalningen) av investeringar påverkar likviditeten och skulder av olika slag. Detta innebär rent praktiskt, för att till exempel, bibehålla samma soliditet i kommunen, allt annat oförändrat, så krävs en finansieringsgrad på samma nivå som soliditets nyckeltalet visar. Detta innebär att om kommunen når en 100% finansieringsgrad av investeringarna kommer soliditeten att öka. Det gäller därför för kommunen att på lång sikt hitta en stabil skuldsättning över generationer som innebär att varje generation skattefinansierar en rimlig del av investeringarna med skatteintäkter. Denna andel varierar mellan kommuner och över tid i den enskilda kommunen.

Skattefinansieringsgraden av investeringarna behöver inte alltid ligga över 100%, utan en lämplig nivå beror lite på vilket finansiellt handlingsutrymme kommunen har. Det finns ett antal kommuner med god finansiell kapacitet och de kan periodvis öka sin skuldsättning. För de flesta svenska kommuner krävs dock en god skattefinansieringsgrad av investeringarna, närmare 100%, så att inte skulderna ökar mer inför framtiden och därigenom minskar framtida skattebetalares konsumtionsutrymme.

För länets kommuner uppgick den genomsnittliga skattefinansieringsgraden av årets investeringar till 104% under 2020. Under 2021 ökade den till 158%, för att under 2022 öka ytterligare till 201%. Detta gav en genomsnittlig länskattefinansieringsgrad av investeringarna på 228% per år under de tre senaste åren. Detta innebär att kommunerna i genomsnitt kunde finansiera sina investeringar med skatteintäkter, vilket var positivt för länets genomsnittliga finansiella handlingsutrymme. Detta syns i nyckeltalen soliditet och kassalikviditet, som förbättrades under perioden. I detta sammanhang skall nämnas att Heby extrema värde för 2021 har justerats för att medelvärde i länet skall bli rättvisande.

Skattefinansieringsgraden varierar, liksom övriga nyckeltal, mellan olika kommuner i länet. Nyckeltalet är både beroende av vilket resultat och vilken investeringsvolym kommunen redovisar. De olika kommunerna befinner sig också i olika investeringsfaser, vilket gör att skattefinansieringsgraden bör studeras över en längre tidsperiod för att några slutsatser skall kunna dras. För enskilda år kan nyckeltalet variera kraftigt, speciellt gäller detta i mindre kommuner, eftersom investeringar i större fastigheter och anläggningar där slår hårdare mot nyckeltalet.

Skattefinansieringsgrad av investeringarna *

Procent	2020	2021	2022	Snitt 20-22
Heby	159	1769	36	655
Älvkarleby	123	503	660	429
Knivsta	115	59	345	173
Tierp	78	246	169	164
Uppsala	175	218	76	156
Östhammar	85	122	87	98
Håbo	56	46	174	92
Enköping	44	66	61	57
Medel	104	158	201	228

* Resultat före extraordinära poster plus avskrivningar i relation till investeringar.

Studeras hela perioden från 2020 till 2022 var det Heby, Älvkarleby, Knivsta, Tierp och Uppsala som i länet som kunde skattefinansiera samtliga sina investeringar. Alla dessa kommuner hade dock lägre investeringsvolym än snittet i länet och då är det lättare att uppnå en högre skattefinansieringsgrad av investeringarna.

Förbättrad soliditet

Det viktigaste och vanligaste kapacitetsrelaterade nyckeltalet är soliditet. Soliditeten visar hur stor andel av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Syftet med soliditeten är att bedöma en kommuns långsiktiga betalningsförmåga och dess rörelseriktning. Desto större andel eget kapital som utgörs av kommunens tillgångar, desto högre är

soliditeten. En soliditet på 100 procent innebär en finansiering med enbart eget kapital och en soliditet på 0 procent innebär att det inte finns något eget kapital alls, utan samtliga tillgångar har finansierats med främmande kapital i form av avsättningar och skulder. Beräkningen av nyckeltalet innebär att det aldrig kan överstiga 100 procent, men att 0 procent inte är det lägsta möjliga värdet. Det finns kommuner som har en negativ soliditet, vilket uppkommer när skulderna är större än tillgångarna. En låg soliditet kan innebära hög risk för verksamheten, medan en hög soliditet innebär en låg finansiell risk. Man brukar kalla en låg soliditet för "svag soliditet" och en hög soliditet för "god soliditet".

En kommun med hög soliditet har i regel bättre motståndskraft mot eventuella finansiella förändringar i form av bland annat lägre resultatnivåer under en period. Det egna kapitalets storlek i förhållande till kommunens övriga skulder är även av intresse för banker och kreditinstitut i samband med att kommunen förhandlar om lån eller krediter.

Länets genomsnittliga soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser och särskild löneskatt låg under 2020 på 20%. Under 2021 förbättrades den till 25%, för att under 2022 falla tillbaka till 24%. En förbättring med 4 procentenheter under perioden. En viktig förklaring till ökningen i länet var, förutom en god skattefinansieringsgrad av investeringarna, att soliditeten påverkades positivt av att pensionsförpliktelserna utanför balansräkningen sjönk under perioden.

Högst soliditet under 2022 hade Uppsala med 42% följt av Knivsta med 31% och Enköping med 29%. På fjärde plats kom Östhammar med 27%. Lägst soliditet hade Älvkarleby med 9% och näst lägst soliditet redovisade Heby låg 13%.

Av de åtta kommunerna i länet var det endast Knivsta som försvagade sin soliditet under den granskade perioden. Det berodde dock på en förändrad redovisningsprincip. Kommunen tillämpade från 2002 RKR:s rekommendation nr 5 om leasing, vilket ökade kommunens anläggningstillgångar. Utan förändrad redovisningsprincip hade soliditeten även ökat i Knivsta under perioden.

Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser

Procent	2020	2021	2022	Förändr 20-22
Uppsala	42	48	42	0
Knivsta	43	46	31	-12
Enköping	27	28	29	2
Östhammar	22	25	27	5
Håbo	20	25	24	4
Tierp	11	17	20	9
Heby	-2	7	13	15
Älvkarleby	-1	4	9	10
Medel	20	25	24	4

Soliditet är dock svår att jämföra kommuner emellan, då bland annat en eventuell upplåning som vidareutlånas till kommunala bolag påverkar soliditeten i negativ riktning. Vidare påverkas också soliditetsmättet av vilka olika organisationslösningar kommunerna valt bland annat för sina kommunala bolag.

Förbättrad likviditet

Kassalikviditet är ett mått på kommunens kortsiktiga betalningsberedskap. Med kassalikviditet avses omsättningstillgångar exklusive lager, förråd och exploateringstillgångar i relation till kortfristiga skulder. Lånelöften ska inte räknas in i måttet. Görs detta bör det vara i separat mått, där det tydligt framgår att lånelöften har inkluderats.

Analysen av kassalikviditet blir extra intressant om det ställs i relation till soliditeten. En kommun som både har förbättrat sin likviditet och sin soliditet har stärkt både sin kortsiktiga och långsiktiga betalningsförmåga och således har kommunens totala finansiella handlingsutrymme stärkts. Har kommunen exempelvis använt en del av sin likviditet för att betala av skulder, så har soliditeten förbättrats och det långsiktiga finansiella handlingsutrymmet har stärkts. Samtidigt har dock det kortsiktiga finansiella handlingsutrymmet försvagats, så det totala handlingsutrymmet är oförändrat. Sådana här scenarier gör att det är viktigt att analysera soliditet och likviditet tillsammans.

Länets genomsnittliga kassalikviditet förbättrades under perioden med 15 procentenheter från 97% till 112%. Nivån på 112% är tillfredställande ur risksynpunkt, eftersom det i kommunernas kortfristiga skulder ingår en semesterlöneskuld som utgör cirka 30–40% av de kortfristiga skulderna. Den förändras normalt inte i någon större omfattning under året och utgör därför ingen större belastning på likviditeten. Detta innebär att en nivå på runt 60% tryggar den kortsiktiga betalningsberedskapen för kommuner med ett normalt likviditetsflöde.

Kassalikviditeten varierade i länet under 2022 mellan 183% och 64%. Starkast kassalikviditet hade Älvkarleby med 183%, därefter följde Heby med 166% och Tierp med 113%.

Lägst likviditet redovisade Enköping med 64% och näst lägst Knivsta med 73%. Kommuner med låg likviditet kan dock medvetet valt att ligga på en låg nivå och komplettera med upplåning över någon form av kortfristig kredit.

Kassalikviditet

Procent	2020	2021	2022	Förändr 20–22
Älvkarleby	105	144	183	78
Heby	105	151	166	61
Tierp	70	102	113	43
Uppsala	210	175	113	-97
Östhammar	91	86	101	10
Håbo	30	62	83	53
Knivsta	125	82	73	-52
Enköping	42	57	64	22
Medel	97	107	112	15

Försvagade finansiella nettotillgångar

I måttet finansiella nettotillgångar ingår alla de finansiella tillgångar i balansräkningen som kommunen beräknas omsätta på tio års sikt, nämligen samtliga omsättningstillgångar, långfristiga placeringar och fordringar samt kort- och långfristiga skulder. Nettot av dessa har sedan relaterats till verksamhetens kostnader för att en jämförelse skall kunna ske kommuner emellan. Måttet är intressant eftersom det speglar

den tidsrymd som ligger någonstans mellan likviditetsmåttet och soliditeten. Man skulle kunna uttrycka det som ”medel-lång betalningsberedskap”. I måttet elimineras också vidareutlåning inom kommunkoncernen. Genom att analysera finansiella nettotillgångar tillsammans med soliditet och kassalikviditet får man en bra bild av kommunernas finansiella handlingsutrymme.

Mellan 2020 och 2022 försvagades de genomsnittliga finansiella nettotillgångarna i länet relaterade till verksamhetens kostnader med 6 procentenheter från -28% till -34%. Det innebär att kommunernas skulder i länet är högre än kommunernas finansiella tillgångar. Hela förklaringen berodde dock på att Knivsta from 2002 tillämpade RKR:s rekommendationen nr 5 om leasing, vilket ökade kommunens anläggningstillgångar och påverkade måttet negativt. Annars hade de genomsnittliga finansiella nettotillgångarna varit oförändrade.

Högst finansiella nettotillgångar relaterat till verksamhetens kostnader i länet under 2022 uppvisade Uppsala med 20% och Heby med 0%. Det var endast Heby och Uppsala redovisade ett positivt värde. En kommun med goda finansiella nettotillgångar karaktäriseras ofta också av en god soliditet, men den finns också kommuner som har goda finansiella nettotillgångar även om soliditeten är mer genomsnittlig eller låg. Dessa utmärks då av att kommunen har en stor del av sina tillgångar i omsättningstillgångar. Kommuner som sålt delar av sina anläggningstillgångar inom koncernen utmärks oftast av goda finansiella nettotillgångar. Heby är sådan kommun.

Lägst värde uppvisade Håbo med -83%, följd av Knivsta med -73%, Enköping med -59% och Östhammar med -34%. Med dessa kommuner är det oftast tvärtom. En kommun med svaga finansiella nettotillgångar utmärks oftast med att kommunen har en stor del av sina tillgångar som anläggningstillgångar och i många fall en svag soliditet, dock inte alltid. Typexempel på detta är Enköping, Håbo och Östhammar.

Finansiella nettotillgångar

Procent	2020	2021	2022	Förändr 20–22
Uppsala	17	22	20	3
Heby	6	12	0	-6
Tierp	-22	-16	-11	11
Älvkarleby	-47	-39	-31	16
Östhammar	-33	-36	-34	-1
Enköping	-56	-57	-59	-3
Knivsta	-13	-17	-73	-60
Håbo	-76	-72	-83	-7
Medel	-28	-25	-34	6

Minskad genomsnittlig skattesats

Kommunalskatten fastställs av fullmäktige. Det sker i varje årsbudget. Denna skattesats kan ses som ett nyckeltal. Det speglar kommunens långsiktiga handlingsberedskap i förhållande till övriga kommuner i ett län, eftersom en jämförelsevis låg skattesats kan ses som en potential att stärka intäktsidan genom ett ökat skatteuttag. Det är samtidigt viktigt att klargöra att detta betraktelsesätt är nämligen pragmatiskt och därför kan ha begränsad betydelse i praktiken. Storleken på

skatteuttaget är ju till stor del en fråga om ambitionsnivå som styrs av politiska överväganden.

Den genomsnittliga skattesatsen i länet minskade under 2020 till 2022 med 4 öre från 21,67 kronor till 21,58 kronor på grund av skattesänkning gjordes i Knivsta med 70 öre.

Skatten varierade under 2022 mellan 20,91 kronor och 22,69 kronor i de olika kommunerna. Lägst primärkommunal skatt hade Knivsta med 20,91 kronor följt av Häbo med 21,09 kronor. Högst skatt hade Älvkarleby med 22,69 kronor och Heby med 22,50 kronor.

Primärkommunal skattesats

Procent	2020	2021	2022	Förändr 20-22
Knivsta	21,61	21,51	20,91	-0,70
Häbo	21,09	21,09	21,09	0,00
Uppsala	21,14	21,14	21,14	0,00
Tierp	21,29	21,29	21,29	0,00
Enköping	21,34	21,34	21,34	0,00
Östhammar	21,69	21,69	21,69	0,00
Heby	22,50	22,50	22,50	0,00
Älvkarleby	22,69	22,69	22,69	0,00
Medel	21,67	21,66	21,58	-0,09

Varierad följsamhet mot budget

Budgetföljsamheten är ett mått på kommunens finansiella kontroll. Forskning visar att ju lägre budgetavvikelse kommunen redovisar, desto större möjlighet har organisationen att kontrollera sin ekonomi.

När det gäller budgetföljsamhet, mäts den i driftsredovisningen mot nämndernas resultat exklusive centralt redovisade verksamhetsrelaterade finansiella poster. Avvikelsen ställs sedan i relation till verksamhetens kostnader för att det skall gå att jämföra kommunerna i gruppen. Budgetavvikelsen bör ligga så nära noll som möjligt. En avvikelse på plus eller minus 1% utgör normalt inga större problem, utan det är stora negativa budgetavvikelser på nämndnivå som bör undvikas.

Den genomsnittliga budgetavvikelsen i länet varierande under perioden. Relateras budgetavvikelsen till verksamhetens bruttokostnader uppgick avvikelsen till -0,2% under 2020, för att förändras till 0,1% under 2021. Under 2022 noterades en negativ budgetavvikelse på -0,6%.

Budgetföljsamhet *

Procent	2020	2021	2022
Knivsta	1,0	2,2	1,3
Enköping	1,1	0,6	1,0
Heby	0,4	-1,4	0,5
Häbo	-0,3	-1,1	0,4
Tierp	-3,4	0,2	-1,4
Uppsala	2,8	1,8	-1,4
Älvkarleby	-2,4	-1,7	-2,2
Östhammar	-0,7	0,3	-2,6
Medel	-0,2	0,1	-0,6

* Budgetavvikelse för nämnderna exklusive kommuncentrala finansiella poster/verksamhetens kostnader.

Under 2020 redovisade 50% kommunerna en negativ budgetavvikelse, vilket ska jämföras med 50% av kommunerna under 2022. Det skedde ingen större förändring under perioden.

En avslutande kommentar

De ekonomiska resultaten har de tre senaste åren varit rekordhöga i kommuner och regioner. Det beror på en god skatteintäktsutveckling, statsbidrag för att hantera Covid-19, inkomster från försäljningar av tillgångar och att det har varit en lägre efterfrågan av vissa kommunala tjänster vilket har lett till reducerade kostnader.

Under 2023 och 2024 väntas dock ekonomiskt tuffa tider till följd av en förväntad lågkonjunktur och hög inflation. För att hantera situationen är det viktigt att kommuner vidtar olika åtgärder som anpassas utifrån de lokala förutsättningarna. Det handlar bland annat om att effektivisera och bromsa de ökade behoven av välfärd med hjälp av förebyggande arbete. I många kommuner behövs också besparingar göras om en skatteökning skall undvikas.

Kommunerna i länet har dock väldigt olika finansiella förutsättningar att möta framtida utmaningar. De kommuner som har starkast finansiella handlingsutrymme har goda förutsättningar att anpassa sig till framtiden utan skattehöjningar och alltför omfattande neddragningar i verksamheten. Värre är det för de kommuner som har lägst finansiellt handlingsutrymme. Här krävs verkligen en aktiv ekonomistyrning om skattehöjningar skall kunna undvikas. Därför bör dessa kommuner redan nu fortsätta att utveckla mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Det viktiga är dock att man inte tummar på dessa mål och riktlinjer, utan även följer dem när inte skatteintäkterna utvecklas i takt med verksamhetens kostnader. Klarar man inte detta, kommer det oundvikligen innebära skattehöjningar.

När det gäller resultatnivå och finansiellt handlingsutrymme finns alltså skillnader mellan enskilda kommuner. Det finns i Uppsala län få kommuner som har samma finansiella förutsättningar. De åtta kommunerna har dock utifrån 2022 års räkenskaper inordnats i en matris nedan som innehåller nio grupper, utan att någon inbördes ranking sker vare sig inom grupperna. Matrisen är subjektiv och bygger på vad författaren anser vara stark och svag finansiellt resultat och ställning. Matrisen skall därför läsas och tolkas utifrån detta. Den bygger dels på kommunens finansiella resultat under de tre senaste åren och kommunens finansiella ställning i form av soliditet.

Matrisen visar också förändringar från föregående år i form av fyra pilar som skall illustrera rörelseriktning mellan boxarna gentemot förgående år. Observera att det är rörelseriktning inom boxarna som redovisas och inte om kommunen har haft en ökad eller minskad resultat- eller soliditetsutveckling. Detta kan ha skett, men inte i tillräckligt stor omfattning för att kommunen skall byta box.

Av matrisen kan utläsas att det var Uppsala och Knivsta hade ett genomsnittligt resultat under de tre senaste åren som var starkare än 2% i kombination med en soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser som under 2022 var högre än 30%. Dessa har därför placeras längts upp till vänster i den starkaste

boxen i matrisen. Det går generellt inte att uttala sig om god ekonomisk hushållning, men en kommun som hamnar i denna box, torde normalt leva upp till de generella kriterier som lagstiftaren diskuterade i samband med att begreppet god ekonomisk hushållning infördes.

Enköping, Heby, Häbo, Tierp, Älvkarleby och Östhammar redovisade också ett starkare genomsnittligt resultat under de tre senaste åren än 2% i snitt per år. Kommunerna hade dock en soliditetsnivå som låg mellan 0% och 30%. Samtliga dessa sex kommuner bör fortsätta på den inslagna vägen, att sträva mot ett långsiktigt resultat på 3% av verksamhetens kostnader. Detta kommer leda till en förstärkning av kommunens soliditet.

Avslutningsvis kan poängteras att det i år finns ytterligare två matriser längre fram i rapporten. Den första av matrisen inordnar kommunerna i nio olika boxar utifrån hur hög soliditet och kassalikviditet kommunen har. Här hamnar Uppsala under 2022 i rutan med hög soliditet och hög kassalikviditet. Den andra matrisen inordnar kommunerna utifrån skattefinansieringsgrad av investeringarna och investeringsvolym utifrån ett genomsnitt för 2020–2022.

Tabell 1: Finansiellt resultat och ställning för kommunerna i Uppsala län 2022

I denna tabell har kommunerna i Uppsala placerats in utifrån två dimensioner, resultat i form av det genomsnittliga resultatet under 2020–2022 och finansiell ställning i form av soliditet under 2022. Varje dimension har sedan delats upp i tre olika delar; ”stark”, ”varken stark eller svag” samt ”svag”. Det innebär att det finns nio olika scenarier/rutor som en kommun kan placeras in i. Ju starkare ekonomi, ju längre upp till vänster hamnar kommunen. Kommunerna i respektive ruta har dock inte ordnats i finansiell ordning, utan ligger i bokstavsordning.

	Stark finansiell ställning (En soliditet som var starkare än 30% under 2022 *)	Varken stark eller svag finansiell ställning (En soliditet som låg mellan 0–29,99% under 2022 *)	Svag finansiell ställning (En soliditet som var svagare än -0,1% under 2022 *)
Starkt resultat (Resultatet var högre än 2 % av verksamhetens bruttokostnader under perioden 2020–2022)	Uppsala Knivsta	Enköping Heby Häbo Tierp ↑ Älvkarleby ↑ Östhammar	
Varken starkt eller svagt resultat (Resultatet låg mellan 1%–1,99% av verksamhetens bruttokostnader under perioden 2020–2022)			
Svagt resultat (Resultatet var svagare än 1% av verksamhetens bruttokostnader under perioden 2020–2022.)			

* Soliditeten innefattar samtliga pensionsförpliktelser.

↓ = Kommunen har försvagat sin resultatbox jämfört med föregående år

→ = Kommunen har försvagat sin solditetsbox jämfört med föregående år

↑ = Kommunen har förbättrat sin resultatbox jämfört med föregående år

← = Kommunen har förbättrat sin solditetsbox jämfört med föregående år

Tabell 2: Kassalikviditet och soliditet under 2022

I denna tabell har kommunerna i Uppsala län placerats in utifrån två dimensioner, kassalikviditet och soliditet. Varje dimension har sedan delats upp i tre olika under delar; ”hög”, ”varken hög eller svag” samt ”svag”. Det innebär att det finns nio olika scenarier/rutor som en kommun kan placeras in i. Ju starkare ekonomi, desto längre till vänster hamnar kommunen.

	Hög soliditet (En soliditet som är högre än 30% under 2022 *)	Varken hög eller svag soliditet (En soliditet som ligger mellan 0–29,99% under 2022 *)	Svag soliditet (En soliditet som är lägre än 0% under 2022 *)
Hög kassalikviditet (Högre än 100%)	Uppsala	Heby Tierp Älvkarleby Östhammar	
Varken hög eller låg kassalikviditet (Mellan 99% till 60%)	Knivsta	Enköping Håbo	
Låg kassalikviditet (Lägre än 60%)			

* Soliditeten innefattar samtliga pensionsförpliktelser.

Tabell 3: Skattefinansieringsgrad av investeringar och investeringsvolym under 2020–2022

I denna tabell har kommunerna i Uppsala län placerats in utifrån två dimensioner, skattefinansieringsgrad av investeringar och investeringsvolym. Varje dimension har sedan delats upp i tre olika under delar; ”hög”, ”varken hög eller låg” samt ”låg”. Det innebär att det finns nio olika scenarier/rutor som en kommun kan placeras in i.

	Höga investeringar (Investeringar i förhållande till verksamhetens nettokostnader som var högre än 10% i genomsnitt under 2020–2022)	Varken höga eller låga investeringar (Investeringar i förhållande till verksamhetens nettokostnader som låg mellan 6% till 10% i genomsnitt under 2020–2022)	Låga investeringar (Investeringar i förhållande till verksamhetens nettokostnader som är lägre än 6% i genomsnitt under 2020–2022)
Hög skattefinansieringsgrad av investeringarna (Skattefinansieringsgrad av investeringarna var högre än 100% under perioden 2020–2022)		Heby Knivsta Uppsala	Älvkarleby Tierp
Varken hög eller låg skattefinansieringsgrad av investeringarna (Skattefinansieringsgrad av investeringarna var mellan 99% till 70% under perioden 2020–2022)	Håbo	Östhammar	
Låg skattefinansieringsgrad av investeringarna (Skattefinansieringsgrad av investeringarna var lägre än 70% under perioden 2020–2022)	Enköping		

Tabell 4: Genomsnittliga finansiella nyckeltal hos kommunerna i Uppsala län 2020–2022

I denna tabell redovisas hur ett antal genomsnittliga finansiella nyckeltal har utvecklats för kommunerna i Uppsala län mellan 2020–2022. Förklaringar och definitioner av nyckeltalen återfinns i ett eget avsnitt i rapporten.

Nyckeltalen redovisas i procent	2020	2021	2022
<i>Verksamhetens nettokostnader/skatteintäkter</i>	92,9	91,3	90,6
<i>Avskrivningar/skatteintäkter</i>	3,7	3,0	4,6
<i>Finansnetto/skatteintäkter</i>	-0,1	-0,2	0,0
Verksamhetens nettokostnader/skatteintäkter	96,4	95,0	95,2
Skattefinansieringsgrad av investeringar	104	158	201
Investeringar/verksamhetens nettokostnader	10	9	10
Resultat före extraordinära poster/verksamhetens kostnader	3,1	4,5	4,3
Årets resultat/verksamhetens kostnader	3,1	5,4	4,3
Genomsnittligt resultat före extraordinära poster under de tre senaste åren/verksamhetens kostnader	1,5	2,8	4,0
Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt	20	25	24
Finansiella nettotillgångar/verksamhetens kostnader	-28	-25	-34
Kassalikviditet	97	107	112
Primärkommunal skattesats (kr)	21,67	21,66	21,58
Borgensåtagande/verksamhetens kostnader	77	77	77
Budgetavvikelse för nämnderna exklusive kommuncentrala finansiella poster/verksamhetens kostnader	-0,2	0,1	-0,6

Tabell 5: Finansiella styrkor och svagheter hos kommunerna i Uppsala län under 2022

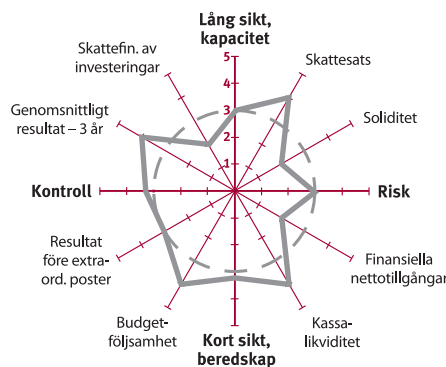
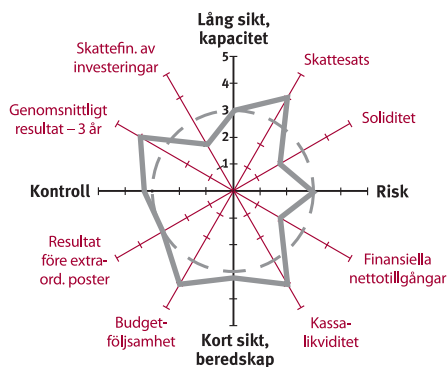
Denna tabell försöker beskriva styrkor och svagheter hos de olika kommunerna utifrån perspektiven skattesats, resultatnivå samt kort och långsiktigt finansiellt handlingsutrymme. Modellen är subjektiv, men bygger på de kriterier kring god ekonomisk hushållning som har redovisats i analysen ovan. Tabellen skall ses som en beskrivning av finansiella förutsättningar i grova drag. Graderingen är gjord utifrån 2022 års räkenskaper.

FINANSIELLA MÅTT	Starkt värde¹⁾	Varken starkt eller svagt¹⁾	Svagt värde¹⁾
<p>Skattesats 2022</p> <p>För samtliga fem nyckeltal i denna tabell gäller att "ju högre upp och ju längre till vänster i tabellen kommunen befinner sig desto starkare värde har kommunen på nyckeltalet".</p> <p>Exempelvis: Knivsta har den lägsta skatten bland de kommuner som ligger i kolumnen med starkt värde längst till vänster. Den placeras därför högst upp till vänster.</p>	<p>21,50 kr eller lägre</p> <p>Knivsta Håbo Uppsala Tierp Enköping</p>	<p>21,51 till 21,99 kr</p> <p>Östhammar</p>	<p>22,00 kr eller högre</p> <p>Heby Älvkarleby</p>
<p>Resultatnivå 2022</p> <p>(Resultat före extraordinära poster i förhållande till verksamhetens bruttokostnader)</p>	<p>2,0% eller starkare</p> <p>Heby Enköping Knivsta Uppsala Älvkarleby Håbo Östhammar Tierp</p>	<p>1,99% till 1,0%</p>	<p>0,99% eller svagare</p>
<p>Långsiktig resultatnivå 2020-2022</p> <p>(Genomsnittligt resultat före extraordinära poster under 3 år/verksamhetens bruttokostnader)</p>	<p>2,0% eller starkare</p> <p>Uppsala Enköping Heby Knivsta Håbo Älvkarleby Östhammar Tierp</p>	<p>1,99% till 1,0%</p>	<p>0,99% eller svagare</p>
<p>Kortsiktigt finansiellt handlingsutrymme 2022</p> <p>(Kassalikviditet)</p>	<p>75% eller högre</p> <p>Älvkarleby Heby Tierp Uppsala Östhammar Håbo</p>	<p>74,9% till 50%</p> <p>Knivsta Enköping</p>	<p>49,9% eller lägre</p>
<p>Långsiktigt finansiellt handlingsutrymme 2022</p> <p>(Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser)</p>	<p>30% eller högre</p> <p>Uppsala Knivsta</p>	<p>29,99% till 0%</p> <p>Enköping Östhammar Håbo Tierp Heby Älvkarleby</p>	<p>-0,1% eller svagare</p>

¹⁾ De olika värdena för de finansiella nyckeltalen är satta utifrån subjektiva värderingar. Detta är författarens egen bedömning av vad som bör anses som god ekonomisk hushållning för kommuner över en längre tid. Värderingar baserar sig dock till stor del på de genomsnittliga värden som finns i kommunsektorn i Sverige. En vägning av dessa har gjorts mot rådande teorier kring en organisations möjligheter till kort- och långsiktig överlevnadsförmåga.

Så tolkar du den finansiella profilen!

Den finansiella profil i form av ett så kallat spindeldiagram som används i denna rapport för att beskriva kommunens finansiella ställning, innehåller åtta olika nyckeltal och fyra viktiga finansiella perspektiv. Nedan görs en beskrivning av de olika delarna i profilen. De beskrivna delarna är markerade med rött. Profilen i exemplet är fingerad.

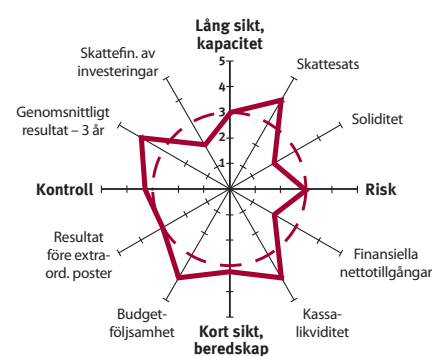
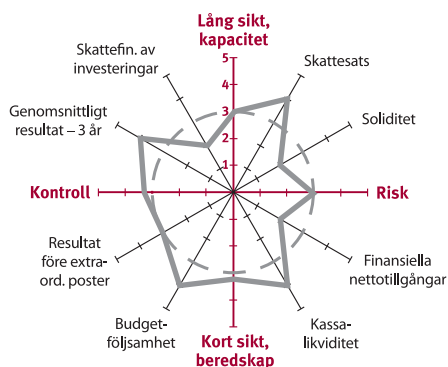

Åtta nyckeltal

Diagrammet innehåller åtta nyckeltal redovisade på åtta axlar. Nyckeltalen speglar olika dimensioner av den analyserade kommunens finansiella situation och utveckling. Vissa nyckeltal är relaterade till verksamhetens kostnader för att de skall kunna jämföras mellan olika kommuner. Nyckeltalen beskrivs på sidan 14.

Skalan

Diagrammet har skalan 1–5. Poängskalan är relativ. Det finns åtta kommuner i Uppsala län och poängen har fördelats enligt följande: Den kommun som har den starkaste observationen får en femma, de två kommuner som följer får en fyra. De två kommunerna som ligger i mitten får en trea. Därefter följer två kommuner som får en tvåa och den svagaste kommunen får följaktligen en etta.

Fyra axlar/perspektiv

Diagrammet innehåller fyra axlar som ska ge en samlad bedömning av fyra viktiga finansiella perspektiv. Varje perspektiv/axel är summan av de fyra nyckeltal som ligger närmast intill axeln. Samtliga fyra nyckeltal väger lika tungt i bedömningen. Exempelvis är Risk summan av nyckeltalen primärkommunal skatt, soliditet, finansiella nettotillgångar och kassalikviditet.

Poäng och genomsnitt

Den heldragna linjen visar de olika poäng som den analyserade kommunen har fått för varje enskilt nyckeltal resp. för de fyra sammanvägda axlarna. Den streckade ringen i mitten visar trean i den analyserade gruppen. Ligger kommunen utanför den streckade ringen har den ett starkare värde än genomsnittet i gruppen och omvänt. Den heldragna linjen redovisar den finansiella profilen för den analyserade kommunen.

Förklaringar av de fyra perspektiven och de finansiella nyckeltalen

De fyra perspektiven

Den finansiella profilen som redovisas i denna rapport innehåller fyra perspektiv som är viktiga ur ett övergripande finansiellt perspektiv. Dessa fyra är: Kontrollen över finansiella utvecklingen, långsiktig handlingsberedskap, riskförhållande och kortsiktig handlingsberedskap. Varje aspekt mäts via de fyra närmaste liggande nyckeltal i profilen. Detta innebär att varje nyckeltal i den finansiella profilen ingår i två perspektiv.

Långsiktig handlingsberedskap – Det första perspektivet handlar om att redovisa vilken finansiell motståndskraft kommunen har på lång sikt i förhållande till övriga kommuner i grupperna. Alla perspektiv i profilen är relaterade till hur kommunen befinner sig i förhållande övriga kommuner i grupperna. I perspektivet ingår nyckeltalen skattesats, soliditet, skattefinansieringsgraden av investeringarna och ”genomsnittligt resultat under de tre senaste åren”.

Kortsiktig handlingsberedskap – Det andra perspektivet redovisar vilken finansiell motståndskraft kommunen har på kort sikt. Det närmaste 1–2 åren fokuseras. I perspektivet ingår nyckeltalen finansiella nettotillgångar, kassalikviditet, budgetföljsamhet och resultat före extraordinära poster.

Risikförhållande – Med tredje perspektivet risk avses hur kommunen är exponerad finansiellt. En god ekonomisk hushållning innefattar att kommunen i kort- och medellångt perspektiv inte behöver vidta drastiska åtgärder för att möta finansiella problem. I perspektivet ingår nyckeltalen skattesats, soliditet, finansiella nettotillgångar och kassalikviditet.

Kontroll över det finansiella utvecklingen – med det fjärde perspektivet kontroll avses avslutningsvis hur kommunen klarar av att kontrollera sitt finansiella resultat. I perspektivet ingår nyckeltalen budgetföljsamhet, resultat före extraordinära poster, skattefinansieringsgraden av investeringarna och ”genomsnittligt resultat under de tre senaste åren”.

Finansiella nyckeltal

Här följer beskrivningar av de i texten och profilerna förekommande finansiella nyckeltalen.

Borgensåtagande – redovisar de borgensåtaganden som kommunen redovisar inom linjen. Borgensåtagandena divideras med verksamhetens bruttokostnader för att jämförelser skall kunna ske mellan de analyserade kommunerna. Borgensåtagandena ingår inte i den finansiella profilen.

Budgetföljsamhet – nämndernas budgetavvikelse exklusive kommuncentrala finansiella poster som divideras med verksamhetens bruttokostnader. För att erhålla högsta betyg i profilen, skall budgetavvikelsen vara så liten som möjligt. Positiv budgetavvikelse medför dock minst en 3:a..

Finansiella nettotillgångar – omfattar alla finansiella tillgångar och skulder i balansräkningen som kommunen beräknas omsätta på tio års sikt (omsättningstillgångar + långfristiga fordringar + långfristiga placeringar – kortfristiga och långfristiga skulder). Måttet divideras med verksamhetens bruttokostnader för att jämförelser skall kunna ske mellan de analyserade kommunerna. Måttet speglar en tidsrymd som ligger någonstans mellan likviditetsmått och soliditeten. Man skulle kunna uttrycka det som ”medellång betalningsberedskap”.

Kassalikviditet – ett mått på hur god kommunens kortsiktiga betalningsberedskap är. Måttet räknas fram genom att likvida medel och kortfristiga fordringar divideras med kortfristiga skulder. Nyckeltalet innefattar inte lager och förråd.

Nettokostnadsandelen – visar hur stor andel av skatteintäkterna och de generella statsbidragen som har gått åt till att finansiera verksamhetens nettokostnader inklusive avskrivningar och finansnetto. 100% innebär att skatteintäkter och generella statsbidrag precis täcker den löpande driften.

Investeringsvolym – Årets investeringar har ställts i förhållande till verksamhetens nettokostnader för att det skall gå att jämföra kommunerna emellan.

Resultat före extraordinära poster – summan av kommunens samtliga intäkter och kostnader under året exklusive extraordinära poster (poster av engångskaraktär som uppgår till väsentligt belopp och inte har med den ordinarie verksamheten att göra). Resultatet har dividerats med verksamhetens bruttokostnader för att jämförelser skall kunna göras mellan de analyserade kommunerna.

Genomsnittligt resultat före extraordinära poster under de tre senaste åren – beskriver kommunens genomsnittliga resultat under de tre senaste åren. Resultatet har dividerats med verksamhetens bruttokostnader för att jämförelser mellan de analyserade kommunerna ska kunna göras.

Skattefinansieringsgrad av investeringarna – beskriver hur stor andel av årets investeringar som kommunen kan finansiera med egna medel i form av återstående skatteintäkter. Egna medel räknas fram genom att resultatet före extraordinära poster tillförs årets avskrivningar. Kallas ibland självfinansieringsgrad.

Soliditet – eget kapital i förhållande till totala tillgångar. Beskriver hur kommunens långsiktiga betalningsstyrka utvecklas. Ju högre soliditet desto större finansiellt handlingsutrymme.

Finansiella profiler för Enköpings kommun

Syftet med den här analysen är att redovisa var Enköping kommun befinner sig och hur kommunen har utvecklats finansiellt under 2020–2022 i förhållande till övriga kommuner i Uppsala län. Detta görs i form av en finansiell profil, vars uppgift är att spegla starka och svaga sidor hos den granskade kommunen i förhållande till kommunerna i länet.

Vad är den finansiella profilen?

Utgångspunkten för analysen, som presenteras på de följande sidorna, är de finansiella profiler i form av polardiagram som redovisas nedan på denna sida. De innehåller åtta finansiella nyckeltal och fyra perspektiv som är viktiga när en kommuns ekonomi analyseras. De åtta nyckeltalen är skattesats, soliditet, finansiella nettotillgångar, kassalikviditet, budgetföljsamhet, resultat före extraordinära poster, det genomsnittliga resultatet under de tre senaste åren och skattefinansieringsgrad av investeringarna. De fyra perspektiven är långsiktig handlingsberedskap, kortsiktig handlingsberedskap, riskförhållande samt kontroll över den finansiella utvecklingen. En mer djuplodad förklaring av ”nyckeltal” och ”perspektiv” finns under avsnittet i denna rapport som förklarar den finansiella profilen.

Genom att ta fram finansiella profiler för Enköping kommun för 2020–2022 kan man på ett översiktligt sätt fastställa vilken finansiell utveckling och ställning kommunen hade i förhållande till övriga kommuner i länet under de tre granskade åren. Den finansiella profilen är relativ, vilket innebär att om kommunen redovisar en 5:a i profilen har man visserligen det starkaste värdet för nyckeltalet i det granskade länet, men värdet kan behöva förbättras för att nå till exempel god ekonomisk hushållning. Generellt gäller dock att om kommunen får en 4:a eller en 5:a för ett nyckeltal, är styrkan på nyckeltalet oftast tillfredsställande. Vill du veta mer om den finansiella profilen, finns ett särskilt avsnitt i denna rapport som förklarar profilens konstruktion och uppbyggnad.

Inledningsvis i denna analys analyseras hur de åtta nyckeltal som ingår i den finansiella profilen har utvecklats över tid både för Enköping och snittet i länet. Därefter följer en kortfattad analys av hur de fyra perspektiven i profilen har förändrats för kommunen mellan 2020 och 2022. Till sist ges en avslutande kommentar till Enköpings finansiella ställning och utveckling under de tre senaste åren.

Finansiella nyckeltal under 2020–2022

Resultat före extraordinära poster

Kommuner ska sedan år 1992 bedriva sin verksamhet enligt god ekonomisk hushållning. En grundläggande förutsättning för att uppnå och vidmakthålla en god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv är att balansen mellan kommunens löpande intäkter och kostnader är god.

Ett mått på balansen mellan de löpande intäkterna och kostnaderna är resultat före extraordinära poster. Detta benämns också som resultat efter finansiella poster. Detta resultat innehåller alla kommunens löpande kostnader och intäkter och bör i förhållande till verksamhetens kostnader ligga mellan 2% och 4% över en längre tidsperiod. Med en sådan resultatnivå klarar en genomsnittlig kommun av att finansiera större delen av sina investeringar med skatteintäkter, vilket i sin tur leder till att kommunen kan behålla sin finansiella handlingsberedskap på kort och lång sikt. För expansiva kommuner med stor investeringsvolym bör resultatet i de flesta fall ligga på mellan 3% och 5% om kommunens finansiella handlingsutrymme ska behållas. För kommuner med befolkningsminskning kan det däremot räcka med 1–2% i resultat.

Enköping redovisade under 2020 ett resultat före extraordinära poster i förhållande till verksamhetens kostnader på 4,8%. Det försvagades marginellt till 4,7% under 2021, för att under 2022 förbättras till 6,0%. Det innebar en förbättring under perioden med 1,2 procentenheter.

Det genomsnittliga resultatet före extraordinära poster i förhållande till verksamhetens kostnader i länet uppgick till 3,1% under 2020. Det förbättrades under 2021 till 4,5%, för att under 2022 falla något till 4,3%. Det innebar ett förbättrat resultat under perioden med 1,2 procentenheter om 2020 och 2022 jämförs med varandra. Det är samma utveckling som syns i andra analyserade län i Sverige.

En viktig förklaring till den höga resultatnivån under perioden var en oväntat snabb återhämtning av den svenska ekonomin under pandemin med god skatteintäktsutveckling under främst 2021 och 2022. Vidare har kommunernas resultat under 2020 och 2021 påverkats positivt av statsbidrag för att hantera Covid-19. Därtill har också försäljningar av anläggningstillgångar och exploateringstillgångar bidragit till de goda resultaten under perioden. Dessutom skall till detta läggas, att det har varit en lägre efterfrågan på vissa kommunala tjänster, till följd av pandemin, som har lett till reducerade kostnader i flera verksamheter.

En sammanfattande slutsats är att Enköping uppvisade en genomsnittlig resultatutveckling mellan 2020 och 2022, men ett högre resultat under 2022 jämfört med snittet i länet. Enköping redovisade under 2022 det näst starkaste resultatet i länet. Detta innebar en 4:a i den finansiella profilen, vilket var samma som under 2020 och 2021.

Om de tre senaste årens resultat före extraordinära poster vägs ihop, redovisade Enköping ett resultat före extraordinära poster i förhållande till verksamhetens kostnader på 5,1% i genomsnitt per år. Detta var högre än de 4,0% per år som snittet i länet uppgick till under samma period.

Ett genomsnittligt resultat för perioden på 5,1% för Enköping gav en 4:a i profilen under 2022, vilket var samma som under 2020 och 2021. Enköpings genomsnittliga resultatnivå för de tre senaste åren bedöms uppfylla kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning för en kommun.

Investeringar

Investeringsvolymen ingår inte som nyckeltal i den finansiella profilen, men den är viktig att lyfta fram i analysen. Detta eftersom investeringarna till viss del förklarar utvecklingen för flera balansräkningsorienterade nyckeltal, som exempelvis soliditet och finansiella nettotillgångar. Dessa nyckeltal återfinns i profilen.

För att investeringsvolymen ska bli jämförbar mellan kommunerna i länet har investeringarna relaterats till verksamhetens nettokostnader. En genomsnittlig svensk kommun ligger numera under en längre period runt 9–10%, när det gäller detta nyckeltal. Variationerna mellan enskilda år är dock oftast stora, speciellt i mindre kommuner, där större investeringar kraftigt påverkar de enskilda åren. Nyckeltalet kan också påverkas om en kommun har mycket av sin investeringstygda verksamhet i bolagsform.

Relateras Enköpings investeringar till verksamhetens nettokostnader framgår det att kommunen investerade för 26% under 2020 och 18% under 2021. Under 2022 uppgick investeringsvolymen till 22%. Detta gav ett genomsnittligt värde för Enköping på 22% per år under perioden.

Den genomsnittliga investeringsvolymen i Uppsala län var konstant under den granskade perioden. Relateras årets investeringar till verksamhetens nettokostnader, redovisade länet ett genomsnitt på 10% under 2020 och 9% under 2021. Under 2022 ökade den till 10% igen. Detta innebär att Enköping sammanlagt under de tre åren mellan 2020 och 2022 hade en investeringsvolym som var klart högre än genomsnittet i länet.

En genomsnittlig investeringsvolym på 10% per år mellan 2020 och 2022 för kommunerna i Uppsalas län ligger lite lägre jämfört med andra kommungrupper där finansiella profiler också har tagits fram. Det flesta grupper eller län ligger runt 11–12% per år, förutom förortskommuner och storstäder som i allmänhet ligger på en högre investeringsvolym, runt 12–14%.

Investeringsvolymerna varierade stort mellan de enskilda kommunerna i länet. Den kommun som investerade mest i förhållande till sina nettokostnader mellan 2020 och 2022 var Enköping med i genomsnitt med höga 22% per år. Enköping följdes av Håbo med 16% och Östhammar med 10% per år. Allra minst investerade Tierp och Älvkarleby med i genomsnitt 3% per år.

Skattefinansieringsgrad av investeringarna

När kommunens löpande driftverksamhet har finansierats, bör en tillräckligt stor andel av skatteintäkterna återstå för att kunna finansiera årets investeringar. Detta mäts genom nyckeltalet ”skattefinansieringsgraden av investeringarna”. Redovisades ett värde för nyckeltalet på 100% eller mer, innebar det att kommunen kunde skattefinansiera samtliga investeringar som genomfördes under året. Detta stärker då kommunens finansiella handlingsutrymme. Allt över 100% kan användas till att amortera av kommunens skulder och/eller stärka kommunens likviditet.

Ett värde under 100% innebär att kommunen antingen måste använda sin likviditet och/eller via ökade skulder finansiera sina investeringar. Detta försvagar kommunens finansiella handlingsutrymme och innebär att framtida generationers konsumtionsutrymme påverkas. Det är dock viktigt att nyckeltalet studeras över en längre tidsperiod för få en sammanhållen bild av utvecklingen. Enskilda år kan påverkas av stora enskilda investeringar, speciellt i mindre kommuner.

Skattefinansieringsgraden av investeringarna behöver inte alltid ligga över 100%, utan en lämplig nivå beror lite på vilket finansiellt handlingsutrymme kommunen har. Det finns ett antal kommuner med god finansiell kapacitet och de kan periodvis öka sin skuldsättning. För de flesta svenska kommuner krävs dock en god skattefinansieringsgrad av investeringarna, närmare 100%, så att inte skulderna ökar mer inför framtiden.

För länets kommuner uppgick den genomsnittliga skattefinansieringsgraden av årets investeringar till 104% under 2020. Under 2021 ökade den till 158%, för att under 2022 öka ytterligare till 201%. Detta gav en genomsnittlig länskattefinansieringsgrad av investeringarna på 228% per år under de tre senaste åren. Detta innebar att kommunerna i genomsnitt kunde finansiera sina investeringar med skatteintäkter, vilket var positivt för länets genomsnittliga finansiella handlingsutrymme. Detta syns i nyckeltalen soliditet och kassalikviditet, som förbättrades under perioden. I detta sammanhang skall nämnas att Heby extrema värde för 2021 har justerats för att medelvärde i länet skall bli rättvisande.

I jämförelse med länets snitt var Enköpings skattefinansieringsgrad av investeringarna lägre under perioden. Den uppgick till 44% under 2020. Under 2021 ökade den till 66%, för att under 2022 minska till 61%. Detta gav ett genomsnitt på 57% per år. Detta innebar att kommunen inte kunde finansiera sina investeringar med skatteintäkter, vilket var negativt för det finansiella handlingsutrymmet. Nyckeltalet finansiella nettotillgångar sjönk med 3 procentenheter under perioden.

Förklaringen till att Enköping redovisade en lägre skattefinansieringsgrad av investeringarna än snittet i länet, berodde enbart på en klart högre investeringsvolym än snittet i länet.

Poängen för skattefinansieringsgraden av investeringarna har varierat från 2:or under 2021 och 2022 till en 1:a under 2020.

Soliditet inklusive pensionsavsättningar och löneskatt inom linjen

Det viktigaste och vanligaste kapacitetsrelaterade nyckeltalet är soliditet. Soliditeten visar hur stor andel av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Syftet med soliditeten är att bedöma en kommuns långsiktiga betalningsförmåga och dess rörelseriktning. Desto större andel eget kapital som utgörs av kommunens tillgångar, desto högre är soliditeten. En soliditet på 100 procent innebär en finansiering med enbart eget kapital och en soliditet på 0 procent innebär att det inte finns något eget kapital alls, utan samtliga tillgångar har finansierats med främmande kapital i form av avsättningar och skulder. Beräkningen av nyckeltalet innebär att det aldrig kan överstiga 100 procent, men att 0 procent inte är det lägsta möjliga värdet. Det finns kommuner som har en negativ soliditet, vilket uppkommer när skulderna är större än tillgångarna. En låg soliditet kan innebära hög risk för verksamheten, medan en hög soliditet innebär en låg finansiell risk. Man brukar kalla en låg soliditet för "svag soliditet" och en hög soliditet för "god soliditet". En kommun med hög soliditet har som regel bättre motståndskraft mot eventuella finansiella förändringar i form av bland annat lägre resultatnivåer under en period. Det egna kapitalets storlek i förhållande till kommunens övriga skulder är även av intresse för banker och kreditinstitut i samband med att kommunen förhandlar om lån eller krediter.

Enköping hade 2022 en soliditet som var något högre än genomsnittet i länet. Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser och särskild löneskatt uppgick till 29% för Enköping, medan snittet i länet låg på 24%.

Finansiella nyckeltal

Nyckeltalen redovisas i procent om inget annat anges

	2020		2021		2022	
	Uppsala län	Enköpings kommun	Uppsala län	Enköpings kommun	Uppsala län	Enköpings kommun
Verksamhetens nettokostnader/skatteintäkter	92,9	89,2	91,3	89,0	90,6	87,6
Avskrivningar/skatteintäkter	3,7	5,4	3,0	6,0	4,6	5,9
Finansnetto/skatteintäkter	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	0,1
Verksamhetens nettokostnader/skatteintäkter	96,4	94,6	95,0	94,9	95,2	93,5
Skattefinansieringsgrad av investeringar	104	44	158	66	201	61
Investeringar/verksamhetens nettokostnader	10	26	9	18	10	22
Resultat före extraordinära poster/verksamhetens bruttokostnader	3,1	4,8	4,5	4,7	4,3	6,0
Årets resultat/verksamhetens bruttokostnader	3,1	4,8	5,4	4,7	4,3	6,0
Genomsnittligt resultat för extraordinära poster under de tre senaste åren/verksamhetens bruttokostnader	1,5	2,7	2,8	3,7	4,0	5,1
Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt	20	27	25	28	24	29
Finansiella nettotillgångar/verksamhetens bruttokostnader	-28	-56	-25	-57	-34	-59
Kassalikviditet	97	42	107	57	112	64
Primärkommunal skattesats (kr)	21,67	21,34	22,66	21,34	21,58	21,34
Borgensåtagande/verksamhetens bruttokostnader	77	80	77	80	77	75
Budgetavvikelse för nämnderna exklusive kommuncentrala finansiella poster/verksamhetens bruttokostnader	-0,2	1,1	0,1	0,6	-0,6	1,0

Mellan 2020 och 2022 uppvisade Enköping samma positiva utvecklingsmässiga trend som snittet i länet. Kommunen redovisade en förbättrad soliditet med 2 procentenheter, från 27% till 29%, medan den genomsnittliga soliditeten i länet förbättrades med 4 procentenheter, från 20% till 24%. En viktig förklaring till ökningen i länet var, förutom en god skattefinansieringsgrad av investeringarna, att soliditeten påverkades positivt av att pensionsförpliktelserna utanför balansräkningen sjönk under perioden.

Enköping hade 2022 den 3:e högsta soliditeten i länet. Detta innebar en 4:a i den finansiella profilen, vilket var samma som under 2020 och 2021.

Kassalikviditet

Kassalikviditet är ett mått på kommunens kortsiktiga betalningsberedskap. Med kassalikviditet avses omsättningstillgångar exklusive lager, förråd och exploateringsstillgångar i relation till kortfristiga skulder. Lånelöften ska inte räknas in i måttet. Görs detta bör det vara i separat mått, där det tydligt framgår att lånelöften har inkluderats.

Analysen av kassalikviditet blir extra intressant om det ställs i relation till soliditeten. En kommun som både har förbättrat sin likviditet och sin soliditet har stärkt både sin kortsiktiga och långsiktiga betalningsförmåga och således har kommunens totala finansiella handlingsutrymme stärkts. Har kommunen exempelvis använt en del av sin likviditet för att betala av skulder, så har soliditeten förbättrats och det långsiktiga finansiella handlingsutrymmet stärkts. Samtidigt har dock det kortsiktiga finansiella handlingsutrymmet försvagats, så det totala handlingsutrymmet är oförändrat. Sådana här scenarier gör att det är viktigt att analysera soliditet och likviditet tillsammans.

Mellan 2020 och 2022 förbättrades Enköpings kassalikviditet med 22 procentenheter från 42% till 64%. Den genomsnittliga kassalikviditeten bland kommunerna i länet förbättrades under perioden med 15 procentenheter från 97% till 112%. Detta innebar att likviditeten under perioden i Enköping utvecklades något starkare än snittet i länet, men låg på en lägre nivå under 2022 om jämförelse görs med genomsnittet i länet.

Normalt eftersträvas ett riktvärde på 100% för kassalikviditeten. Det innebär att korta tillgångar är lika stora som korta skulder. I kommunernas kortfristiga skulder ingår emellertid en semesterlöneskuld som utgör cirka 30–40% av de kortfristiga skulderna. Den förändras normalt inte i någon större omfattning under året och utgör därför ingen större belastning på likviditeten. Detta innebär att en nivå på över 60% tryggar den kortsiktiga betalningsberedskapen för kommuner med ett normalt likviditetsflöde. Enköpings nivå på 64% innebär att kommunen klarar av att finansiera oväntade finansiella utgifter på kort sikt utan att behöva låna och detta är en trygghet som är viktig för en kommun.

Enköpings likviditetsutveckling och -nivå innebär att kommunen i den finansiella profilen under den granskade perioden försvagade sig från en 2:a under 2020 till en 1:a under 2021 och 2022.

Finansiella nettotillgångar

I måttet finansiella nettotillgångar ingår alla finansiella tillgångar och skulder i balansräkningen som kommunen beräknas omsätta på 10 till 20 års sikt, nämligen långfristiga fordringar och placeringar, omsättningstillgångar samt kort- och långfristiga skulder. Nettot av dessa relateras sedan till verksamhetens kostnader för att det ska bli jämförbart kommunerna emellan. Måttet är intressant, eftersom det speglar den finansiella handlingsberedskap som ligger någonstans mellan det kortsiktiga kassalikviditetsmättet och det långsiktiga soliditetsmättet. Till skillnad från många andra balansräkningsinriktade mått elimineras vidareutlåning inom koncernen i nyckeltalet, eftersom såväl fordrings- som skuldsidan inkluderas i måttet.

En kommun med goda finansiella nettotillgångar karaktäriseras ofta också av en god soliditet, men det finns också kommuner som har goda finansiella nettotillgångar även om soliditeten är mer genomsnittlig. Dessa utmärks då av att kommunen har en stor del av sina tillgångar i långfristiga fordringar och omsättningstillgångar. Kommuner som sålt delar av sina anläggningstillgångar inom koncernen utmärks oftast av goda finansiella nettotillgångar.

Kommuner med svaga finansiella nettotillgångar har på motsvarande sätt oftast också en svag soliditet, men det finns ett antal kommuner som har genomsnittlig soliditet även om kommunen uppvisar svaga finansiella nettotillgångar. Då gäller att de har en stor andel av sina tillgångar i bundna anläggningstillgångar.

Enköping försvagade under perioden sina finansiella nettotillgångar i relation till verksamhetens kostnader med 3 procentenheter från -56% till -59%. Nivån på måttet innebär att kommunens skulder överstiger kommunens finansiella tillgångar.

Genomsnittet i länet för finansiella nettotillgångar i relation till verksamhetens kostnader försvagades med 6 procentenheter från -28% till -34%. Hela förklaringen berodde dock på att Knivsta från 2022 tillämpade RKR:s rekommendationen nr 5 om leasing, vilket ökade kommunens anläggningstillgångar och påverkade måttet negativt. Ställs länets utveckling mot Enköpings utveckling innebär det att kommunens poäng för nyckeltalet finansiella nettotillgångar låg på en 2:a under perioden.

Skattesats

Kommunalskatten fastställs av fullmäktige. Det sker i varje årsbudget. Denna skattesats kan ses som ett nyckeltal. Det speglar kommunens långsiktiga handlingsberedskap i förhållande till övriga kommuner i ett län, eftersom en jämförelsevis låg skattesats kan ses som en potential att stärka intäktsidan genom ett ökat skatteuttag. Det är samtidigt viktigt att klargöra att detta betraktelsesätt är tämligen pragmatiskt och därför kan ha begränsad betydelse i praktiken. Storleken på skatteuttaget är ju till stor del en fråga om ambitionsnivå som styrs av politiska överväganden.

Enköpings skattesats låg 2022 på 21,34 kronor. Det var 22 öre lägre än genomsnittet bland Uppsalas läns kommuner, vilket uppgick till 21,56 kronor. Enköping hade under 2022

den 5:e lägsta skatten i länet. Detta innebar att kommunen fick en 3:a i den finansiella profilen, vilket var samma som under 2020 och 2021.

Den genomsnittliga skattesatsen i länet minskade under 2020 till 2022 med 4 öre från 21,70 kronor till 21,66 kronor på grund av skattesänkningar gjordes i Håbo och Knivsta.

Skatten varierade under 2022 mellan 21,09 kronor och 22,69 kronor i de olika kommunerna. Lägst primärkommunal skatt hade Håbo med 21,09 kronor följt av Uppsala med 21,14 kronor. Högst skatt hade Älvkarleby med 22,69 kronor och Heby med 22,50 kronor.

Budgetföljsamhet

Budgetföljsamheten är ett mått på kommunens finansiella kontroll. Forskning visar att ju lägre budgetavvikelse kommunen redovisar, desto större möjlighet har organisationen att kontrollera sin ekonomi.

När det gäller budgetföljsamhet, mäts den i driftsredovisningen mot nämndernas resultat exklusive centralt redovisade verksamhetsrelaterade finansiella poster. Avvikelsen ställs sedan i relation till verksamhetens kostnader för att det ska gå att jämföra kommunerna i länet. Budgetavvikelsen bör ligga så nära noll som möjligt. En avvikelse på plus eller minus 1% utgör normalt inga större problem, utan det är stora negativa budgetavvikelser på nämndnivå som bör undvikas.

Den genomsnittliga budgetavvikelsen i länet varierande under perioden. Relateras budgetavvikelsen till verksamhetens bruttokostnader uppgick avvikelsen till -0,2% under 2020, för att förändras till 0,1% under 2021. Under 2022 noterades en negativ budgetavvikelse på -0,6%.

Under 2020 redovisade 50% kommunerna en negativ budgetavvikelse, vilket ska jämföras med 50% av kommunerna under 2022. Det skedde ingen större förändring under perioden.

För Enköping har budgetavvikelsen legat på konstant positiva värden under den granskade perioden. Under 2020 uppgick avvikelsen till 1,1% och under 2021 låg den på 0,6%. Under 2022 redovisades en avvikelse på 1,0%.

Poängen för budgetföljsamhet har för Enköping under perioden förbättrats från en 3:a till en 4:a.

Den finansiella profilens utveckling 2020–2022

Den finansiella profilen innehåller, förutom åtta nyckeltal, också fyra perspektiv som var för sig är viktiga när en kommuns finansiella ställning och utveckling analyseras. De fyra perspektiven är långsiktig handlingsberedskap, kortsiktig handlingsberedskap, riskförhållande samt kontroll över den finansiella utvecklingen. Perspektivens poäng utgörs av genomsnittspoängen av de fyra nyckeltalen som är placerade närmast perspektivet i den finansiella profilen. Det innebär att varje nyckeltal i profilen ingår i två olika perspektiv.

Enköpings finansiella profil visade att kommunen under 2022 låg på eller över genomsnittet för tre av fyra perspektiv

i den finansiella profilen. Det var perspektiven kontroll över den finansiella utvecklingen samt kort- och långsiktig handlingsberedskap. För det fjärde perspektivet, riskförhållande, låg kommunen under genomsnittet.

Kommunens poäng för två av fyra perspektiv, långsiktig handlingsberedskap och kontroll över den finansiella utvecklingen, förbättrades under perioden. Däremot försvagades poängen för perspektivet riskförhållande. För det fjärde perspektivet, kortsiktig handlingsberedskap, låg poängen på en oförändrad nivå om 2020 och 2022 jämförs med varandra.

Poängen för de två nyckeltalen, budgetföljsamhet och skattefinansieringsgrad av investeringarna, förbättrades under perioden.

Poängen försvagades för nyckeltalet, kassalikviditet, om en jämförelse görs mellan 2020 och 2022.

De resterande fem nyckeltalen, resultat före extraordinära poster och genomsnittligt resultat under de tre senaste åren, skattesats, soliditet och finansiella nettotillgångar, förblev poängmässigt oförändrade under perioden.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Enköping finansiella utveckling under den studerade treårsperioden resulterade i en ganska oförändrad finansiell profil. Detta innebär att Enköping, utifrån profilen, hade samma utgångsläge vid utgången av 2022 än vid utgången för 2020, om jämförelse görs med den genomsnittliga utvecklingen i länet.

Avslutande kommentar

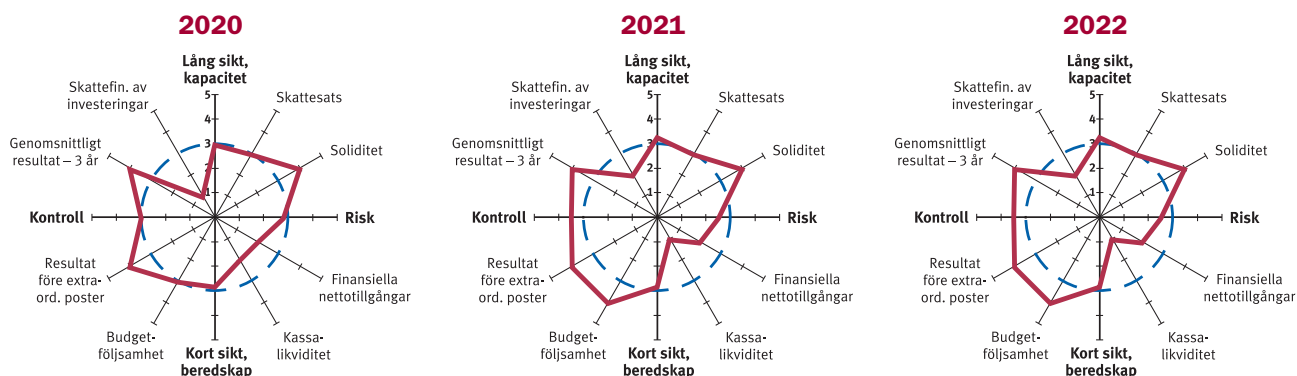
Enköpings kommun har ett fortsatt stabilt kontrollerat finansiellt läge med ett starkt underliggande löpande resultat. Resultatnivån exklusive jämförelsestörande engångsposter bör dock de närmaste åren fortsatt uppgå till minst 3% i förhållande till verksamhetens kostnader för att möta förväntade framtida utmaningar.

Trots de tre senaste årens goda resultatnivåer är det av största vikt att kommunen fortsätter med att arbeta med att skapa och bibehålla ett stabilt finansiellt utrymme, eftersom de närmaste åren fortfarande förväntas bli tuffa på grund av att kommunerna står inför utmaningar som hög inflation, ökade pensionskostnader, högre investeringsvolym, arbetskraftsbrist och ökade verksamhetsbehov hänförliga till befolkningsförändringar. Detta innebär att kostnaderna för kommunala tjänster kommer att öka snabbare än tidigare. Prognoser framöver visar att skatteunderlagets tillväxt inte räcker för att möta uppräknade kostnadsdrivande faktorer.

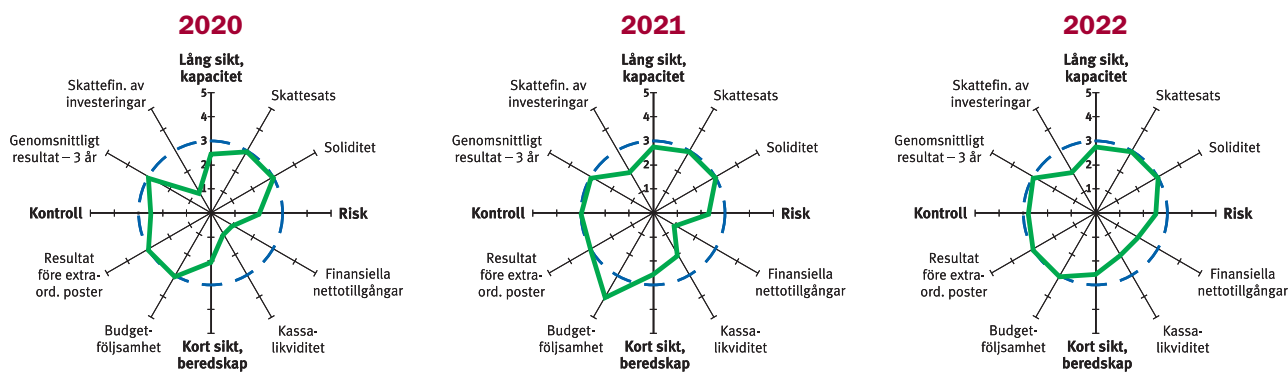
En viktig del för att minimera skattehöjningar och/eller minimera besparingar är att effektivisera verksamheten genom att göra goda analyser som visar på olika effektiviseringsmöjligheter. Detta kan bland annat åstadkommas genom att utveckla de kommunala beslutsunderlagen. Att utveckla dokument som till exempel; budgetdokument, verksamhetsplaner, delårsrapporter och årsredovisningar blir allt viktigare de närmaste åren för fortsatt bedriva en verksamhet i ekonomisk balans med högsta möjliga effektivitet.

Finansiella profiler för Enköpings kommun...

...i förhållande till Uppsala län

...i förhållande till riket

Finansiella nyckeltal 2022

Resultat före extraordinära poster/verksamhetens kostnader (%)	
Enköping	6,0
Heby	6,4
Håbo	3,2
Knivsta	5,1
Tierp	2,6
Uppsala	4,2
Älvkarleby	4,2
Östhammar	2,9
Medel	4,3

Resultat före extraordinära poster under de tre senaste åren/ verksamhetens kostnader tre senaste åren (%)	
Enköping	5,1
Heby	4,4
Håbo	3,4
Knivsta	4,0
Tierp	2,4
Uppsala	6,0
Älvkarleby	3,4
Östhammar	3,1
Medel	4,0

Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser (%)	
Enköping	29
Heby	13
Håbo	24
Knivsta	31
Tierp	20
Uppsala	42
Älvkarleby	9
Östhammar	27
Medel	24

Kassalikviditet (%)	
Enköping	64
Heby	166
Håbo	83
Knivsta	73
Tierp	113
Uppsala	113
Älvkarleby	183
Östhammar	101
Medel	112

Skattefinansieringsgrad av investeringarna (%)	
Enköping	61
Heby	36
Håbo	174
Knivsta	345
Tierp	169
Uppsala	76
Älvkarleby	660
Östhammar	87
Medel	201

Finansiella nettotillgångar (%)	
Enköping	-59
Heby	0
Håbo	-83
Knivsta	-73
Tierp	-11
Uppsala	20
Älvkarleby	-31
Östhammar	-34
Medel	-34

Skattesats (kr)	
Enköping	21,34
Heby	22,50
Håbo	21,09
Knivsta	20,91
Tierp	21,29
Uppsala	21,14
Älvkarleby	22,69
Östhammar	21,69
Medel	21,58

Budgetavvikelse verksamhetens nettokostnader i relation till verksamhetens bruttokostnader (%)	
Enköping	1,0
Heby	0,5
Håbo	0,4
Knivsta	1,3
Tierp	-1,4
Uppsala	-1,4
Älvkarleby	-2,2
Östhammar	-2,6
Medel	-0,6

Investeringar/verksamhetens nettokostnader (%)	
Enköping	22
Heby	23
Håbo	6
Knivsta	5
Tierp	3
Uppsala	10
Älvkarleby	1
Östhammar	10
Medel	10

Samtliga nyckeltal förklaras på sidan 13.

Koncernanalys av Enköpings kommunkoncern

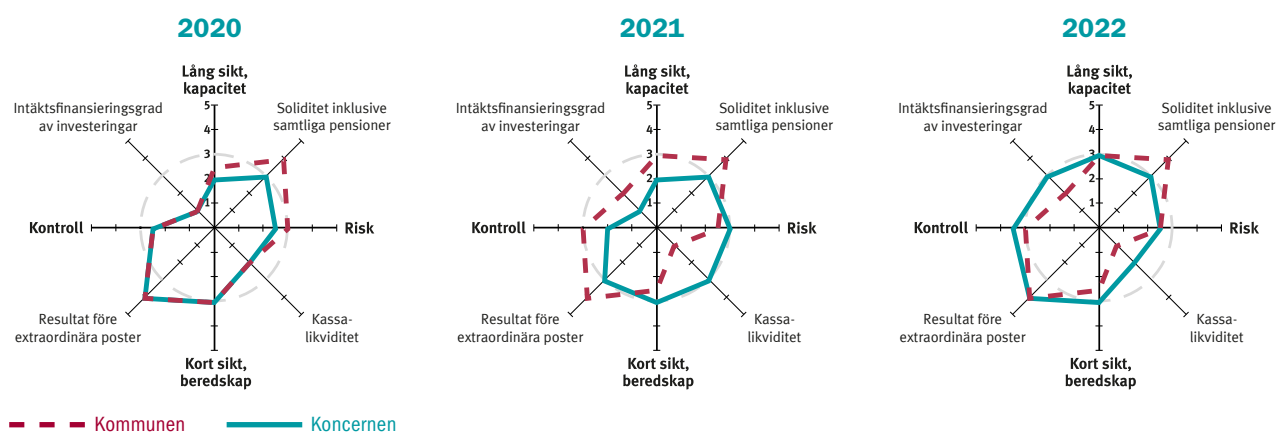
Denna analys syftar till att kortfattat beskriva de finansiella förutsättningarna som finns för Enköpings kommunkoncern i förhållande till övriga kommunkoncerner i Uppsala län. Detta görs genom att fyra viktiga nyckeltal jämförs för kommun och koncern för Enköping mot genomsnittet för kommuner och koncerner i länet. Dessa redovisas i tabellform och poängsätts i den finansiella profilen enligt den modell som tidigare har använts i rapporten.

Finansiella nyckeltal för kommun och koncern

Nyckeltal (procent)	Nivå på måttet i Enköping 2021	Snittet i länet 2021	Nivå på måttet i Enköping 2022	Snittet i länet 2022	Differens mot länets snitt
Långsiktig kapacitet/Risk					
Soliditet* för kommun	28	25	29	24	5
Soliditet* för koncern	19	19	21	20	1
Kortsiktig beredskap/Risk					
Kassalikviditet för kommun	57	107	64	112	-48
Kassalikviditet för koncern	66	76	50	80	-30
Kortsiktig beredskap/Kontroll					
Resultat före extraordinära poster / verksamhetens kostnader för kommun	4,7	4,5	6	4,3	1,7
Resultat före extraordinära poster / verksamhetens kostnader för koncern	5,6	6	5,5	4,3	1,2
Långsiktig kapacitet/Kontroll					
Skattefinansieringsgrad av investeringar i kommun	66	158	61	201	-140
Intäktsfinansieringsgrad av investeringar i koncern	76	166	74	87	-13

* Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser

För definitioner se nästa sida.

Enköpings koncernens finansiella förutsättningar utifrån den finansiella profilen

1. Soliditet

Enköpings koncern har en genomsnittlig soliditet jämfört med snittet i länet. Koncernen redovisade under 2021 ett värde på 19%, vilket förbättrades 21% under 2022. Detta var 1 procentenhet högre än snittet i länet som uppgick till 20%. Detta gav 2022 en 3:a för koncernen i den finansiella profilen. I kommunprofilen låg Enköping på en 4:a.

2. Kassalikviditet

Enköpings koncern har en lägre kassalikviditet jämfört med snittet i länet. Koncernen redovisade 2021 ett värde på 66%, vilket försvagades till 50% under 2022. Detta var 30 procentenheter lägre än snittet i länet som uppgick till 80%. Detta gav en 2:a för koncernen i den finansiella profilen. För kommunen låg Enköping på en 1:a.

3. Resultat före extraordinära poster

Enköpings koncern redovisade under 2022 ett högre resultat jämfört med snittet i länet. Koncernen redovisade 2021 ett värde på 5,6%, vilket försvagades marginellt till 5,5% under 2022. Detta var 1,2 procentenheter högre än snittet i länet som uppgick till 4,3%. Detta gav en 4:a för koncernen i den finansiella profilen. I kommunprofilen låg Enköping på en 4:a.

Sammanfattningsvis kan konstateras, att Enköping kommunkoncerns finansiella utveckling mellan 2021 och 2022, resulterade i en förbättrad finansiell profil. Detta innebär att utifrån profilen, jämfört med snittet i länet, hade Enköping vid utgången av 2022 ett starkare utgångsläge än under 2020.

4. Egenfinansieringsgraden av investeringar

Enköpings koncern redovisade under 2022 en lägre intäktsfinansieringsgrad av investeringarna jämfört med snittet i länet. Koncernen redovisade 2021 ett värde på 76%, vilket försvagades marginellt till 74% under 2022. Detta var 13 procentenheter lägre än snittet i länet som uppgick till 87%. Detta gav en 3:a för koncernen i den finansiella profilen. I kommunprofilen låg Enköping på en 2:a.

Finansiellt resultat och ställning för koncernerna i Uppsala 2022

I nedanstående tabell har koncernerna i Uppsalas län placerats in utifrån två dimensioner, resultat i form av resultatet under 2022 och finansiell ställning i form av soliditet under 2022. Varje dimension har sedan delats upp i tre olika underkategorier; ”stark”, ”varken stark eller svag” samt ”svag”. Det innebär att det finns nio olika scenarier/rutor som en koncern kan placeras in i. Ju starkare ekonomi, desto längre upp till vänster hamnar koncernen. Koncernerna i respektive ruta har dock inte ordnats i finansiell ordning, utan ligger i bokstavsordning.

	Stark finansiell ställning (En soliditet som är starkare än 25% under 2022 *)	Varken stark eller svag finansiell ställning (En soliditet som ligger mellan 0–24,99% under 2022 *)	Svag finansiell ställning (En soliditet som är svagare än 0% under 2022 *)
Starkt resultat (Resultatet var högre än 2 % av verksamhetens bruttokostnader under 2022)	Enköping Knivsta Uppsala Östhammar	Heby Håbo Tierp Älvkarleby	
Varken starkt eller svagt resultat (Resultatet låg mellan 1%–1,99 % av verksamhetens bruttokostnader under 2022)			
Svagt resultat (Resultatet var svagare än 1% av verksamhetens bruttokostnader under 2022)			

Definition av nyckeltal som används i koncernanalysen på föregående sida

Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser

Eget kapital i förhållande till totala tillgångar. I måttet inkluderas samtliga pensionsförpliktelser inom linjen.

Kassalikviditet

Måttet räknas fram genom att kortfristiga fordringar, kortfristiga placeringar samt kassa och bank divideras med kortfristiga skulder. Nyckeltalet innefattar inte lager och förråd.

Resultat före extraordinära poster

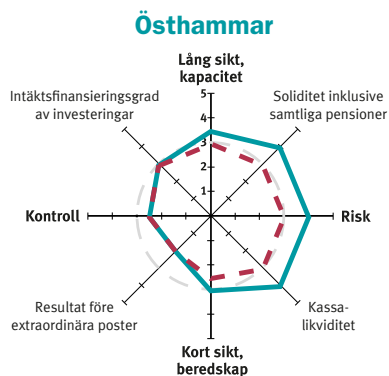
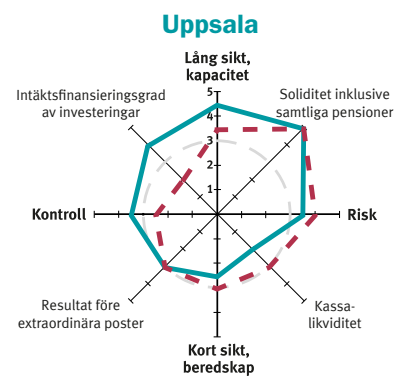
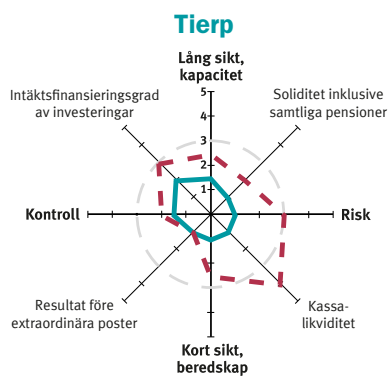
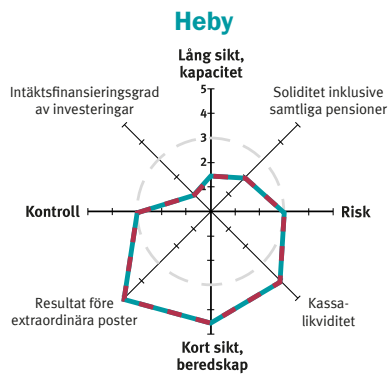
Summan av koncernens samtliga intäkter och kostnader

under året exklusive extraordinära poster. Resultatet har dividerats med verksamhetens bruttokostnader för att jämförelser skall kunna göras mellan de analyserade koncernerna.

Intäktsfinansieringsgraden av investeringar

Beskriver hur stor andel av årets investeringar som koncernen kan finansiera med egna medel i form av återstående intäkter. Egna medel räknas fram genom att årets resultat justeras för likvidpåverkande poster. Används för koncernen.

Uppsala län koncernprofiler och nyckeltal 2022

Resultat före extraordinära poster i förhållande till verksamhetens kostnader 2022	
Enköping	6,0
Heby	6,4
Håbo	3,2
Knivsta	5,1
Tierp	2,6
Uppsala	4,2
Älvkarleby	4,2
Östhammar	2,9
Medel	4,3

Intäktsfinansieringsgrad av investeringarna 2022	
Enköping	61
Heby	36
Håbo	174
Knivsta	345
Tierp	169
Uppsala	76
Älvkarleby	660
Östhammar	87
Medel	201

Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser 2022	
Enköping	29
Heby	13
Håbo	24
Knivsta	31
Tierp	20
Uppsala	42
Älvkarleby	9
Östhammar	27
Medel	24

Kassalikviditet 2022	
Enköping	64
Heby	166
Håbo	83
Knivsta	73
Tierp	113
Uppsala	113
Älvkarleby	183
Östhammar	101
Medel	112

Kommunforskning i Västsverige

är en organisation som bedriver forskning inom området ekonomi och organisation i kommuner och landsting. Organisationen och verksamheten är uppbyggd kring ett samarbetsavtal mellan kommuner och landsting samt universitet och högskolor i Västsverige. Syftet med samarbetsavtalet är att initiera forskning inom det nämnda området och därigenom bidra till att skapa en stark forskningsmiljö. KFi:s verksamhet idag kan delas in i områdena redovisning, organisering och styrning.

**KommunForskning
i Västsverige**